T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Terörizm İle Mücadelede Teknoloji Yönetimi

Yüksek Lisans Tezi

Hakan TANGUT

200014514

İstanbul, 2021

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SANAYİ POLİTİKALARI VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Terörizm İle Mücadelede Teknoloji Yönetimi

Yüksek Lisans Tezi

Hakan TANGUT

200014514

Tez Danışmanı: Dr. Sabri ÖZ

İstanbul, 2021

T.C.

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Hakan TANGUT'un "Terörizm İle Mücadelede Teknoloji Yönetimi" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Sanayi Politikaları ve Teknoloji Yönetimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği ile başarılı bulunmuştur.

Unvan Adı-Soyadı İmza

Tez Danışmanı: Dr. Sabri ÖZ

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Okşan ARTAR

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mehmet Saim AŞÇI

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesi'nin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Hakan TANGUT

Özet

TERÖRİZM İLE MÜCADELEDE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ

Bu çalışmada terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin etkileri ve önemini araştırmak amaçlanmıştır. Çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Ulaşılan sonuçlara göre teknoloji yönetimi, terörizmle mücadelede öncü güçlerden birisidir. İnsan sağlığını korumanın yanında siyasi ve ekonomik istikrar sağlamak adına terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini etkili bir şekilde kullanmak gerekmektedir. Çalışmada etkili bir terörle mücadelenin şartları arasında başarılı bir şekilde yürütülen teknoloji yönetiminin varlığının yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin yanı sıra teknolojiyi üretmenin önemi vurgulanmıştır ve Türkiye'nin kendi üretemediği teknolojilerde yaşadığı sorunlar örnek verilmiştir. Terörizmle mücadelede teknoloji üretimi aracılığıyla daha etkili bir şekilde mücadele verildiğinin vurgulanması, çalışmanın özgün değerini oluşturur. Literatürde yer alan bilgilerin geçerli ve güvenilir olduğunun kabul edilmesi çalışmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: *Terörizm, Terörizm ile mücadele, Teknoloji yönetimi.*

Abstract

TECHNOLOGY MANAGEMENT IN COUNTER TERRORISM

The aim of this study is to investigate the effects and importance of technology management in counter terrorism. Literature review method was used in the study. According to the results, technology management is one of the leading forces in the counter terrorism. In addition to protecting human health, it is necessary to use technology management effectively in the counter terrorism in order to ensure political and economic stability. In the study, it was concluded that the existence of a successful technology management is among the conditions of an effective counter terrorism. In the study, the importance of producing technology as well as technology management in the fight against terrorism has been emphasized and the problems that Turkey has experienced in technologies that cannot be produced by itself are given as an example. Emphasizing that there is a more effective fight against terrorism through the production of technology creates the original value of the study. The results gained from the literature about the innovations and innovative initiatives have been accepted as true and this is the limitation of the survey.

Keywords: *Terrorism, Counter terrorism, Technology management.*

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet ..... **iv**

Abstract ..... **v**

İÇİNDEKİLER ..... **vi**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **viii**

ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **ix**

1. GİRİŞ **1**

2. TERÖRİZM VE TERÖRİZMLE MÜCADELE **4**

2.1. Terör ve Terörizm Tanımları 4

2.2. Terörizmin Gelişimi 8

2.3. Terörizmin Nedenleri 10

2.4. Terörizmi Etkileyen Faktörler 13

2.5. Terörizm Türleri 18

2.6. Terörizmle İlgili Veriler 22

2.7. Terörizmin Sonuçları ve Etkileri 27

2.8. Terörizmle Mücadele Etmenin Gerekliliği 30

2.9. Terörizmle Mücadele Yöntemleri 32

2.10. Terörizmle Mücadelenin Önemi 37

3. TEKNOLOJİ YÖNETİMİ **42**

3.1. Teknolojinin Gelişimi ve Etkileri 42

3.2. Teknoloji Yönetiminin Tanımı 43
3.3. Teknoloji Yönetimini Gerektiren Nedenler 46
3.4. Teknoloji Yönetimi Süreci 49
3.5. Teknoloji Yönetimini Etkileyen Faktörler 51
3.6. Teknoloji Yönetiminin Sonuçları ve Etkileri 54
3.7. Teknoloji Yönetimi ile İlgili Yaklaşımlar 57
4. TERÖRİZMLE MÜCADELEDE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ 59
4.1. Terörizmle Mücadele ve Teknoloji İlişkisi 59
4.2. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetimini Gerektiren Nedenler 61
4.3. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetiminin Kullanılmasında Dikkat Edilmesi Gerekenler 63
4.4. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetiminin Etkileri 65
4.5. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetimi Kullanılmasına Yönelik Örnekler 66
SONUÇ 85
KAYNAKÇA 88

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Terörizm Çalışmaları ve Öne Çıkan Temalar 9
Tablo 2. Terörizmin Nedenleri 12
Tablo 3. Terörizm ve Nefret Suçu Karşılaştırması 15
Tablo 4. Terörizmi Etkileyen Faktörler 17
Tablo 5. Terörizm Türleri 21
Tablo 6. Terörden En Çok Etkilenen Ülkeler 23
Tablo 7. Küresel Düzeyde Terörizmin Maliyeti Verileri (2000-2014) 24
Tablo 8. Türkiye'de Terörizmle Mücadelede Güvenlik Kuruluşlarının SWOT Analizi. 33
Tablo 9. Terör Olayları Suç Tasnifleri 39
Tablo 10. Farklı Disiplinlere Göre Teknoloji Yönetimi 45
Tablo 11. Teknoloji Yönetimi ile Bilgi Teknolojileri ve Kurumsal Değişim 47
Tablo 12. Teknoloji Yönetimi Sürecinin Aşamaları 50
Tablo 13. Teknoloji Yönetimi Etkileyen Faktörler 53
Tablo 14. Teknoloji Yönetiminin Etkileri 56
Tablo 15. Teknoloji Yönetimi Yaklaşımlarına Göre Araçlar ve Aktiviteler 58
Tablo 16. Medya Merkezli Olan ve Olmayan Terör Eylemleri 62
Tablo 17. Teknoloji Yönetiminin İç ve Dış Çevresi 64

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Terörizme Giden Süreç 6
Şekil 2. Türkiye'de Terörizmin Yasal Tanımı ve Terörizm Bileşenleri 7
Şekil 3. Terörizm Türleri Piramidi 19
Şekil 4. Terör Saldırılarında Kullanılan Yöntemler 26
Şekil 5. Problem Odaklı Yaklaşım 36
Şekil 6. Teknoloji Yönetiminin Çevresi 48

1. GİRİŞ

Terör ve terörizm, günümüz toplumları için en büyük tehditler arasında yer almaktadır. Özellikle yirminci yüzyılın sonlarına doğru dünyada ses getiren terör eylemleri düzenleyen terör örgütleri, dünyanın ortak sorunu olarak görünmektedir. Terör ve terörizmle mücadele edilmesi, tüm dünyanın birlikte katılması gereken bir konu niteliği taşımaktadır. Terörizmle mücadele edilmesi sürecinin son yıllarda değişmeye başlaması, bu çalışma konusunun seçilmesindeki temel etkenlerden birisidir ve çalışmada terörizmle mücadele edilirken teknoloji yönetimi odak noktasında ilerleme kaydedilmektedir.

Gelişen teknoloji, terörle mücadelede yeni bir döneme girilmesini beraberinde getirmiştir. Örneğin Türkiye'de son 5 yılın en önemli gündem maddelerinden birisi İnsan Hava Aracı (İHA) ve Silahlı İnsansız Hava Aracı (SİHA) aracılığıyla yürütülen terör mücadelesidir. Teknolojideki gelişimin doğru bir biçimde kullanılması, terörle mücadelede yeni dönemin temel unsurlarından birisidir. Bu durum sadece Türkiye ve İHA-SİHA ile sınırlı olmayıp çok boyutlu bir biçimde ele alınması gereken bir konudur. Çalışmada terörizmle mücadelede teknoloji yönetimi değerlendirilirken çok boyutlu bir bakış açısıyla ilerleme kaydedilmektedir.

Terör ve terörizm, tüm dünya için ortak bir tehdit niteliği taşımaktadır. Gelinen noktada terör, dünyanın farklı yerlerinde farklı şekillerde tehdit olmaya devam etmektedir (Kaplan, 2011: 103). Dünyada 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'de yapılan terör saldırıları, terörizmle mücadele konusunda yeni bir döneme girilmesini beraberinde getirmiş, ülkeler terörle mücadele stratejilerini gözden geçirmişlerdir (Tangör ve Sayın, 2012: 86). Terörle mücadelenin çok boyutlu bir biçimde ele alınmasını beraberinde getiren bu süreç böyle bir çalışma konusu seçilmesindeki temel etkenlerden biridir.

Günümüz dünyasında uluslararası düzenin karşılaştığı güçlüklerin başında terörizm gelmektedir. Teknolojide yaşanan gelişmelerle birlikte terörizmin yayılması daha hızlı bir hale gelmiştir (Terzi, 2018: 89). Bununla birlikte terörle mücadele stratejilerinde teknolojinin önemli bir yeri bulunmaktadır. Terörizmle mücadele konusunda teknolojinin yerini incelemede bu çift yönlü etkinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu çalışmanın amacı, terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini araştırmaktır. Çalışmada terörizmle mücadelede teknolojinin yerini ve önemini ortaya koymak amaçlanmaktadır.

Kuramsal temelli olan çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılmaktadır. Teknoloji yönetimi, terörizm ve terörizmle mücadele hakkındaki literatür taranarak ilerleme kaydedilmektedir.

Çalışma kapsamında araştırılması tasarlanan bazı sorular belirlenmiştir. Bu sorular çalışmanın temel hedefleri bakımından belirleyici bir konumdadır ve aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

1) Terörizmin nedenleri nelerdir?
2) Terörizmi etkileyen faktörler nelerdir?
3) Terörizm türleri nelerdir?
4) Terörizmle birlikte hangi sonuçlar ve etkiler ortaya çıkmaktadır?
5) Terörizmle mücadele yöntemleri nelerdir ve terörizmle mücadele etmek neden gereklidir?
6) Teknoloji yönetimi nedir ve teknoloji yönetimine neden ihtiyaç duyulmaktadır?
7) Teknoloji yönetimi sürecinde hangi aşamalar mevcuttur?
8) Teknoloji yönetimini etkileyen faktörler nelerdir?
9) Teknoloji yönetiminde hangi yaklaşımlar vardır?

10) Terörizm ve teknoloji yönetimi ilişkisini oluşturan unsurlar nelerdir?

11) Terörizmle mücadelede teknoloji yönetimine neden gerek duyulmaktadır?

12) Terörizmle mücadele edilirken teknoloji yönetimi kullanımında nelere dikkat edilmelidir?

13) Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin etkileri/katkıları nelerdir?

14) Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminde öne çıkan örnekler hangileridir?

15) Terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini önemli hale getiren hususlar nelerdir?

Bu çalışma güncel bir konuyu araştırması yönüyle önemlidir. Terör sorunuyla en çok mücadele eden ülkelerden birisi olarak Türkiye'nin teknoloji yönetimi ve terör ilişkisini nasıl değerlendirmesi gerektiğine yönelik bulgulara ulaşılması, çalışmayı önemli hale getirmektedir. Terörle mücadelede etkili sonuçlar elde edilmesinde teknoloji yönetiminin katkılarını ortaya koyması, çalışmayı önemli hale getiren faktörlerden bir diğeridir.

Böyle bir çalışma hazırlanması ile birlikte ulusal ve uluslararası düzeyde terörle mücadele edilmesinde teknolojinin nasıl kullanıldığının anlaşılmasına katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Çalışmanın aynı zamanda teknolojinin etkin yönetimi için öneriler ortaya koyması beklenmektedir.

2. TERÖRİZM VE TERÖRİZMLE MÜCADELE

Çalışmanın ikinci bölümü terörizm ve terörizmle mücadele hakkındaki araştırmaya ayrılmıştır. Bu araştırma gereğince terör ve terörizm tanımları, terörizmin gelişimi, terörizmin nedenleri, terörizmi etkileyen faktörler, terörizm türleri, terörizmle ilgili veriler, terörizmin sonuçları ve etkileri, terörizmle mücadele etmenin gerekliliği, terörizmle mücadele yöntemleri, terörizmle mücadelenin önemi konu başlıkları altında açıklamalar getirilmektedir.

2.1. Terör ve Terörizm Tanımları

Terör ve terörizm kavramlar şu şekilde tanımlanmaktadır: "Terör, şiddet kullanma ya da şiddet tehdidi içeren normal dışı yollarla tasarlanmış bir fiil olarak tanımlanabilir. Terörizm ise örgütlü, sistematik ve sürekli terör kullanmayı hedefleyen bir stratejidir" (Demir, 2019: 1).

Daha geniş bir tanımda terörizm şöyle açıklanmaktadır: "Terörizm; örgütlü olarak sistemli ve devamlı terör kullanmayı metot olarak kullanan ve bir strateji anlayışı olarak ya da insanları yıldırmak sindirmek yoluyla onlara belli düşünceleri benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit eylemdir" (Kartal, 2018: 46). Bu tanımda terörizmle ilgili olarak devamlılık ve sistemli bir şekilde takip edilen eylemler ön plana çıkmaktadır denilebilir.

Terörizm, silahlı ve örgütlü bir biçimde şiddet eylemlerini savunmaktadır. Terörizm için ayırt edici noktalardan birisi de kitlesel düzeyde korkuya yol açmasıdır. Terörizm, çoğunlukla bir ideolojiyi savunmanın etkisiyle birlikte ortaya çıkmakta ve

gelişim göstermektedir. Terörizm kapsamında yer alan eylemlerin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte siyasi ve ekonomik açıdan bir kaos meydana gelmektedir (Kalaycı, 2019: 226). İnsan sağlığı için de bir tehdit konumunda olan terörizm, mücadele edilmesi gereken büyük bir sorun olarak görünmektedir. Tüm bunların etkisiyle birlikte terörizmle mücadele sık sık gündeme gelen bir konudur.

İlgili yazında terörizm açıklanırken üç temel unsurdan bahsedilmektedir. Bunlar ideoloji, örgüt, eylem-şiddet şeklindedir. İdeoloji, terör örgütü mensubu olan teröristleri örgüte karşı bağlılık duymaya yönelten stratejiler olarak açıklanmaktadır. İdeoloji aracılığıyla teröristlerin örgüt tarafından kendilerine verilen görevleri gönüllü olarak yapmaları gerçekleşmekte, bir anlamda teröristlerin beyinleri yıkanmaktadır. Terörizmi oluşturan bileşenlerden örgüt, terörist yapının örgütlenmesini ifade etmektedir. Teröristler, örgüt yapısını göre farklı eylemlere yönlendirilmektedir. Örgüt yapısında lider kadronun yanında militanlar, aktif ve pasif destekçiler yer almaktadır. Eylem-şiddet unsuru ise terörizmin hedef kitleye zarar vermek için başvurduğu unsurdur. Silahlı saldırı, bombalı saldırı, suikast gibi eylemler bu kapsamda yer almaktadır (Şahinoğlu, 2005: 34).

Terörizm konusunda uluslararası çevrede üzerinde anlaşılan, ortak bir tanım bulunmamaktadır. Ortak bir yaklaşımın olmaması, terörizmle uluslararası düzeyde etkili bir biçimde mücadele edilmesini güçleştiren temel husus olarak görünmektedir (Öztürk, 2019: 189). Böylece çok sayıda terör ve terörizm tanımı ortaya çıkmakta, bazı ülkelerin terör örgütü olarak kabul ettiği oluşumlar bazı ülkeler tarafından terör örgütü kabul edilmemektedir. Terör ve terörizm tanımında bir birlik olmaması, küresel bir sorun niteliği taşır.

Aşağıdaki şekil üzerinde terörizme giden süreç bir piramit eşliğinde aşamalara göre derlenmiştir.

Şekil 1. Terörizme Giden Süreç

Kaynak: Kurum ve Avcı, 2018: 62.

Şekil 1'de görüldüğü üzere terörizme giden sürecin zemin, olumsuz koşulların psikolojik açıdan yorumlanmasıdır. Ardından haksızlıklara karşı mücadele edildiği belirtilerek saldırganlık için altyapı oluşturulmaktadır. Terör örgütüne karşı manevi ve ahlakı bağlılık oluşturulması için gösterilen çabanın sonrasında terör örgütü meşru olarak algılanmaktadır. Piramidin son aşaması ise terörist eylemler yapılmasıdır. Böylece terörizme giden süreç tamamlanmaktadır.

Terör ve terörizmin sahip olduğu kapsamın anlaşılmasında Türkiye'de yapılan yasal tanımın bileşenleri açıklayıcı rol üstlenmektedir. Bu kapsamda yer alan hususlar aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

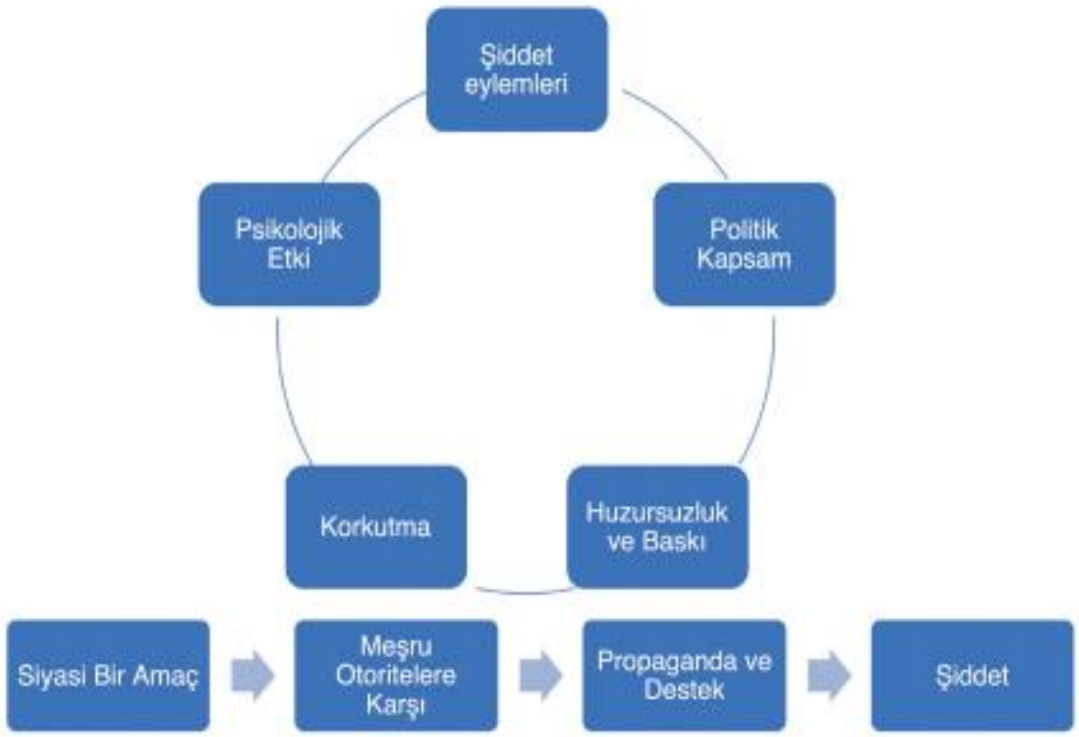

Şekil 2. Türkiye'de Terörizmin Yasal Tanımı ve Terörizm Bileşenleri

Kaynak: Gunn ve Demirden, 2019: 28.

Şekil 2'de görüldüğü üzere Türkiye'de terörizmin yasal tanımı kapsamında korkutma, psikolojik etki, şiddet eylemleri, politik kapsam, huzursuzluk ve baskı bileşenleri yer almaktadır. Terörizmin meşru otoritelere karşı siyasi bir amaç, propaganda ve destek, şiddet gibi bileşenleri içerdiği, yukarıdaki şekil üzerinde yer alan bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır.

Terörizm, uluslararası düzenin karşı karşıya olduğu önemli güçlüklerden bir tanesi olarak kabul edilmektedir (Terzi, 2018: 89). Terör ve terörizmle ilgili yer verilen farklı tanımlar, konuyla ilgili bir fikir birliğinin olmadığını göstermektedir. Bu çalışma kapsamında Türkiye'de yasal olarak yapılan terör tanımı esas alınarak ilerleme kaydedilmektedir. 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununda terör şöyle tanımlanmaktadır: "Terör; cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma,

sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasî, hukukî, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir" (https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf).

2.2. Terörizmin Gelişimi

Terörizmin tarihi geçmişi çok eskilere uzansa da günümüzdeki anlamıyla terörizmin geçmişi çok eski değildir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren çağdaş dönemde terörizm konusundan bahsedilmesi mümkündür. 1970'li yıllar itibariyle dünyada yeni terör çağı ifadesi kullanılmaya başlamıştır. 11 Eylül 2001 tarihi, terörizmin gelişim sürecindeki önemli kırılma noktalarından birisi olarak görünmektedir (Öktem, 2004: 134).

Dünyada Soğuk Savaş sona erdikten sonra ortaya çıkan güç boşluğu, terörizmin gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Soğuk Savaş döneminde yaşanan kutuplaşma, takip eden süreçte ideolojik açıdan farklı bir mücadeleye girilmesine neden olmuş, uluslararası terörizm sorununu ortaya çıkarmıştır (Kartal, 2018: 40). Böyle bir ortamda terörizmin gelişiminin ivme kazanması söz konusu olmuştur ve terörizm giderek büyüyen bir sorun halini almıştır.

Terörizmin gelişimi, aşağıdaki tabloda yer alan terörizm çalışmaları eşliğinde açıklanmaktadır.

Tablo 1. Terörizm Çalışmaları ve Öne Çıkan Temalar

DÖNEMLER	YILLAR	BASKIN ÖZELLİKLER
Hazırlık dönemleri	1960 – 1969	Siyasal şiddete dair araştırmalar arasında yer edinmiştir. Toplumlarda ayaklanma vb. literatür içerisinde alt kategorilerden birisi olarak nitelendirilmiştir.
Yükseliş dönemleri	1970 – 1978	Sahadan gelen bilgiler ve sahalar konusunda uzman bireyler tarafından terörizm bu süreçte artık farklı bir konu olarak algılanmaya başlanmıştır. Uluslararası terörizm nedeniyle ilgili alandaki yerinin daha belirgin bir hal almaya başladığı görülmüştür.
Olgunlaşma dönemleri	1979 – 1985	Yayınların olağan düzeyde devam etmesi sürecinde araştırmacıların uzmanlaştığı ve bu disiplinde kararlı bir hale geldikleri görülmüştür.
Kriz dönemleri	1986 – 2000	Konuyla alakalı olan yayınların süreleri ve fon tutarları belirli ölçüde azalmıştır. Akademik içeriğe sahip araştırmaların görece azaldığı tespit edilmiştir.
Yeniden yükselme dönemleri	2001 – günümüz	Terörizm hakkında araştırmaların en çok ilgi gördüğü dönem olarak görülebilir. Özellikle 11 Eylül saldırısı neticesinde terörizm faaliyetlerinde artış ve çeşitlilik tespit edilmiştir. Bunun sonucunda ise birçok farklı disiplin konuyla ilgilenmeye başlamıştır.

Kaynak: Avcı ve Demir, 2017: 5.

Tablo 1'de görüldüğü üzere terörizm, 1960'lı yıllar itibariyle siyasi şiddet çalışmaları kapsamında kendisine yer edinmeye başlamıştır. Yine bu dönemde terörizmin araştırılması gereken bir konu halini aldığı söylenebilir. Terörizmin yükseldiği 1970'li yıllar içinde terörizmin ayrı bir araştırma alanı halini aldığı görülmektedir. Bu dönem aynı zamanda terörizmin uluslararası bir sorun olarak değerlendirilmeye başladığı dönemi ifade etmektedir. Olgunlaşma dönemi olarak ifade edilen 1979-1985 yılları arasında terörizmle ilgili araştırmaların belirli bir altyapıya sahip olduğu görülmektedir ve bu da terörizm konusunda uluslararası düzeyde fikirlerin şekillenmeye başladığı şeklinde yorumlanabilir. 2000'li yıllara kadar kriz dönemi olarak kabul edilen süreçte terör örgütlerinin etkinliklerinin azaldığı görülmektedir. 11 Eylül 2001 tarihinden itibaren ise terörizmde farklı bir döneme girilmiş, terörle mücadelede köklü değişimler olmuştur. Bu değişimin terörizm araştırmalarına da yansıdığı görülmektedir. Terörizm, 11 Eylül'den itibaren farklı disiplinlerin de araştırdığı bir alan haline gelmiştir.

Terörist eylemlerin belirli bir nedene bağlanmaya çalışılması, şiddet içerikli eylemlerin basitleştirilmesi gibi hususlar terörizm kapsamında yer almaktadır (Schinkel, 2009: 177). Başka bir deyişle teröristler eylemlerine bir dayanak oluşturmaya çalışmaktadır. İnternetin de yaygınlaştığı bir ortamda terörizm bu sayede dünya genelinde destekçi bulmaktadır. Terörizmin bu yönü aynı zamanda terörizmin gelişiminde etkili bir husus olarak görünmektedir.

2.3. Terörizmin Nedenleri

Nasıl ve ne zaman ortaya çıkacağını belirlemenin mümkün olmadığı terör eylemleri ve terörizm, tüm insanlık için ortak bir tehdit konumundadır. Terörizmin nedenlerinin başından terör örgütlerinin kendi ideolojilerini dünyaya duyurmaktır (Yeşiltaş, Öztürk ve Türkmen, 2008: 176). Terör örgütleri, bu hedefi gerçekleştirmek için sivilleri de hedef alacak şekilde terör eylemleri organize etmekte, kitleler üzerinde korku meydana getirerek kendi ideolojilerine yönelik eylemlerin etkili olduğunu göstermeye çalışmaktadır.

Terörizm, yakın kurbanların ötesinde geniş bir izleyici kitlesinin gözünü korkutmak suretiyle siyasi veya sosyal bir hedef elde etmek için bireyler veya alt ulusal gruplar tarafından önceden tasarlanmış şiddet kullanımı veya tehditleri içermektedir. Şiddet, terörizmin ayırt edici özelliğidir ve bazı terörist grupların yaygın bir endişe veya tiksinti yaratmak için korkunç saldırılara girişmesini içermektedir. Bunlar aynı zamanda terörizmin nedenlerini açıklamada önemli bir yere sahiptir. Terörizmin nedenlerinde belirtilen şiddet unsurlarının varlığı siyasi ya da ideolojik süreçlerle kendisini göstermektedir (Sandler, 2014: 257). Terörizmi kitlesel bir tehdit olarak değerlendirmek gerektiği için terörizmin nedenleri için de benzer yaklaşımla hareket edilmesinde fayda vardır. Dolayısıyla terörizmin temel nedenlerinden birisi kitleler üzerinde korku meydana getirmektir.

Terörizmin temel nedenleri, kategorilerine göre ayrı olarak aşağıdaki tablo üzerinde gösterildiği gibidir.

Tablo 2. Terörizmin Nedenleri

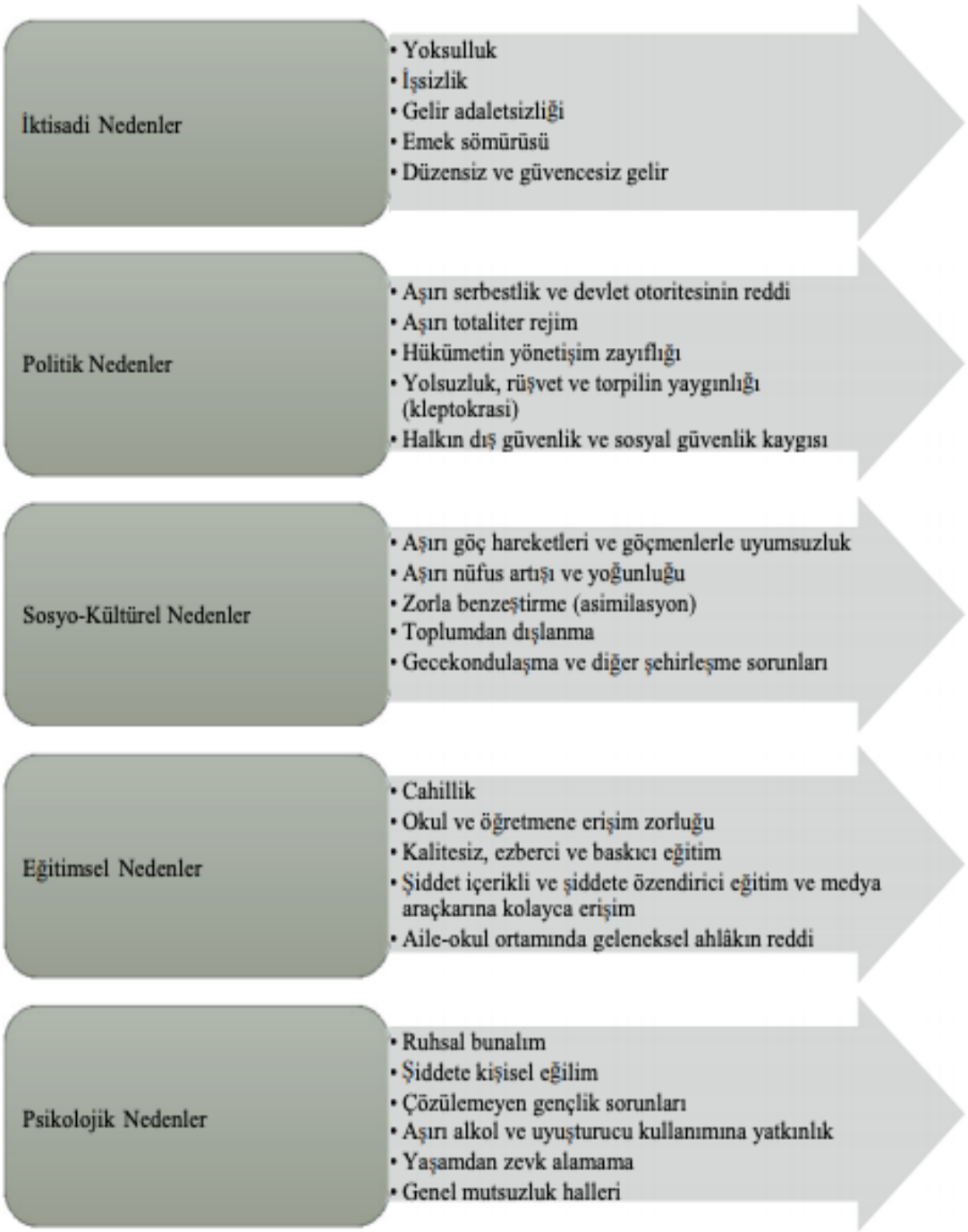

Kaynak: Kalaycı, 2019: 235.

Tablo 2'de yer alan bilgilere göre terörizm; iktisadi, politik, sosyo-kültürel, eğitimsel, psikolojik olmak üzere beş kategoride ortaya çıkmaktadır. İktisadi nedenler; yoksulluk, işsizlik, gelir adaletsizliği, emek sömürüsü, düzensiz ve güvencesiz gelir

şeklinde sıralanmaktadır. Terörizmin politik nedenleri; aşırı serbestlik, devlet otoritesinin reddi, totaliter rejim, hükümetin zayıflığı, yolsuzluk, rüşvet, torpil, dış güvenlik ve sosyal güvenlik kaygısı şeklindedir. Aşırı göç, göçmenlerle uyumsuzluk, nüfusun hızla artması, asimilasyon, toplumdan dışlama, kentleşme sorunları terörizmin sosyo-kültürel nedenleri arasında gösterilmektedir. Terörizmin eğitimsel nedenleri ise cahillik, okula erişememe, öğretmen yetersizliği, baskıcı eğitim, şiddete özendirme, şiddet içerikli programlar/yayınlar, aile ve okul ortamında geleneksel ahlakın reddedilmesini içermektedir. Terörizmin nedenleri gereğince son olarak psikolojik nedenler yer almakta olup ruhsal bunalım, şiddete bireysel eğilim, gençlik sorunlarının çözülememesi, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı, yaşamdan keyif almama, genel mutsuzluk hali gibi örnekler terörizmin psikolojik nedenlerini oluşturmaktadır. Terörizmin nedenlerinin çok boyutlu bir bakış açısıyla ele alınması gerektiği, bu bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır.

Terörist gruplar ve terör örgütleri, çoğunlukla yoksulluğu, ezilmişliği ve dışlanmayı kullanarak kendilerine destekçi bulmaya çalışırlar. Kimlik çatışması, terör örgütlerinin propaganda aracı olarak kullandığı hususlardan birisidir. Kimlik, terörizmin en temel sebeplerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Ortadoğu coğrafyasında etnik, dini ve mezhepsel farklılıklara dayalı olarak ortaya çıkan terör örgütlerinin varlığı söz konusudur (Dücan ve Özsoylu, 2016: 115). Bu da terörizmin nedenleri kapsamında kimlikle ilgili hususların ayrı bir öneme sahip olduğunu destekler nitelikte görünmektedir.

2.4. Terörizmi Etkileyen Faktörler

Terörizmin siyasi, ekonomik, psikolojik, sosyolojik, hukuki, felsefi, jeopolitik boyutları bulunmaktadır. Bu nedenle terörizme dair üzerinde fikir birliği olan bir çerçeve belirlenmesi kolay değildir (Biçer, 2019: 112). Terörizmin farklı yönleriyle insan hayatında yer alması ve bir tehdit olarak varlığını sürdürmesi, terörle mücadele stratejilerinin önemi ve gerekliliğini göstermektedir. Terörizmi etkileyen faktörler kapsamında yer alan bu boyutlar, aynı zamanda terörizmle mücadele konusuna dair

fikir verecek niteliktedir. Çalışmanın ilerleyen kısımlarında bu hususlar ayrıntılı bir biçimde değerlendirmeye alınmaktadır.

Uluslararası düzeyde terörizmle kararlı bir mücadelenin olmaması, terörizmi etkileyen temel faktörlerden birisidir. Nitekim terör örgütleri uluslararası kurumların baskısına uğramamak için eylemlerini siyasi kavramlarla ilişkili hale getirmektedir. Ayrıca uyuşturucu ticareti gibi terör örgütlerinin en temel gelir kaynakları konusunda farklı suç örgütleri ile işbirlikleri yaparak faaliyetlerine devam etmektedir. Ülkelerin bildiği ancak kanıtlamak için üzerine düşmediği bu ve benzer örnekler, terörizmin büyüyen bir sorun olmasında doğrudan etkilidir (Çalışkan, 2019: 3).

Terörizmin siyaset, din ya da farklı ideolojileri kullanarak belirli bir kitleyi arkasına alma ve hedeflediği kitleye korku yayma hedefi bulunmaktadır (Semercioğlu, 2016: 100). Terörizmi açıklayan bu husus aynı zamanda terörizmi etkileyen faktörleri ortaya koymaktadır. Siyasi, dini ve ideolojik faktörler, terörizmi önemli ölçüde etkileyen bir yapıdadır.

Nefret suçları, terörizmi etkileyen faktörler arasında gösterilmekle birlikte terör eylemleri ile ayrıldığı noktalar vardır. Aşağıdaki tabloda nefret suçları ile terörizmin kıyaslaması yapılmıştır.

Tablo 3. Terörizm ve Nefret Suçu Karşılaştırması

KRİTERLER	BENZERLİKLER	FARKLILIKLAR
Tanımlanan davranış	• Her iki suç tipi korkutma amacı taşımaktadır. • Sivil kişiler tarafından işlenmektedirler. • Gruplar arası çatışmanın manifestosudurlar.	• Amaçların farklılığı: Terörizmin amacı çok daha kapsamlıdır. Örneğin, çevresel, politik, ekonomik vs. • Terörizmin birçok tanımında şiddetin varlığı zorunlu bir unsurdur.
Kavramsal özellikler	• Bir grubu reddetmenin dışavurumudurlar. • Sıklıkla bir şikayetin dışavurumudurlar.	• Hareketin yöneliş şekli: Nefret suçlarının mağdurlarını, failden daha düşük statüdeki kişiler oluşturmaktadır.
Demografik profil	• Failler çoğunlukla genç erkeklerden oluşmaktadır.	• Terörizm, nefret suçlarıyla karşılaştırıldığında daha yüksek eğitim düzeyine sahip faillerce gerçekleştirilmektedir. • Irksal demografik göstergeler nefret suçlarında çok daha belirgindir.
İçeriksel faktörler	• Makro-ekonomik koşullar her iki suç tipi için de kuvvetli bir gösterge değildir.	
Suçun niteliği		• Terörizm çok daha fazla ölümcüldür; saldırılar çoğunlukla önceden planlanmaktadır. • Terörizm çoğunlukla silah kullanımını zorunlu kılmaktadır.

Kaynak: Ersoy, 2018: 158.

Tablo 3'e göre terörizm ve nefret suçları, tanımlanan davranışlar açısından korkutma amacı taşıma, gruplar arasında çatışmalara neden olması yönüyle benzerlikler göstermektedir. Terörizmin amaçları, nefret suçlarına oranla çok daha geniş kapsamlıdır. Bununla birlikte terörizmde şiddetin varlığı zorunluluk olduğu için nefret suçundan ayrılmaktadır. Hem terörizm hem de nefret suçları, bir şikayet ya da reddetmenin dışa vurulması niteliği taşıdığı için kavramsal özellikler açısından

benzerlik göstermektedir. Buna karşın hareketlerin gerçekleşme şekli açısından terörizm ve nefret suçu birbirinden ayrılmaktadır. Kavramsal özellikler açısından karşılaştırma bu şekildedir. Faillerin genelde erkek olması, terörizm ve nefret suçu için demografik profil kategorisinde ortak noktadır. Terörizmi gerçekleştiren kişilerin daha yüksek eğitimi sahip olması ve ırkla ilgili demografik göstergelerin ön planda olması ise bu kategorideki farklılıklardır. İçeriksel faktörler konusunda terörizm ve nefret suçu, makro-ekonomik şartların güçlü bir gösterge olmaması yönüyle benzer konumdadır. Suçun niteliği kategorisinde ise terörizmin planlı ve ölümcül saldırılar içermesi, silah kullanma zorunluluğunun bulunması gibi hususlar nefret suçu ile terörizmin farklılıkları arasında yer almaktadır.

Terörizmi etkileyen faktörler konusunda çok yönlü bir bakış açısıyla aşağıdaki tabloda yer alan hususlar derlenmiştir.

Tablo 4. Terörizmi Etkileyen Faktörler

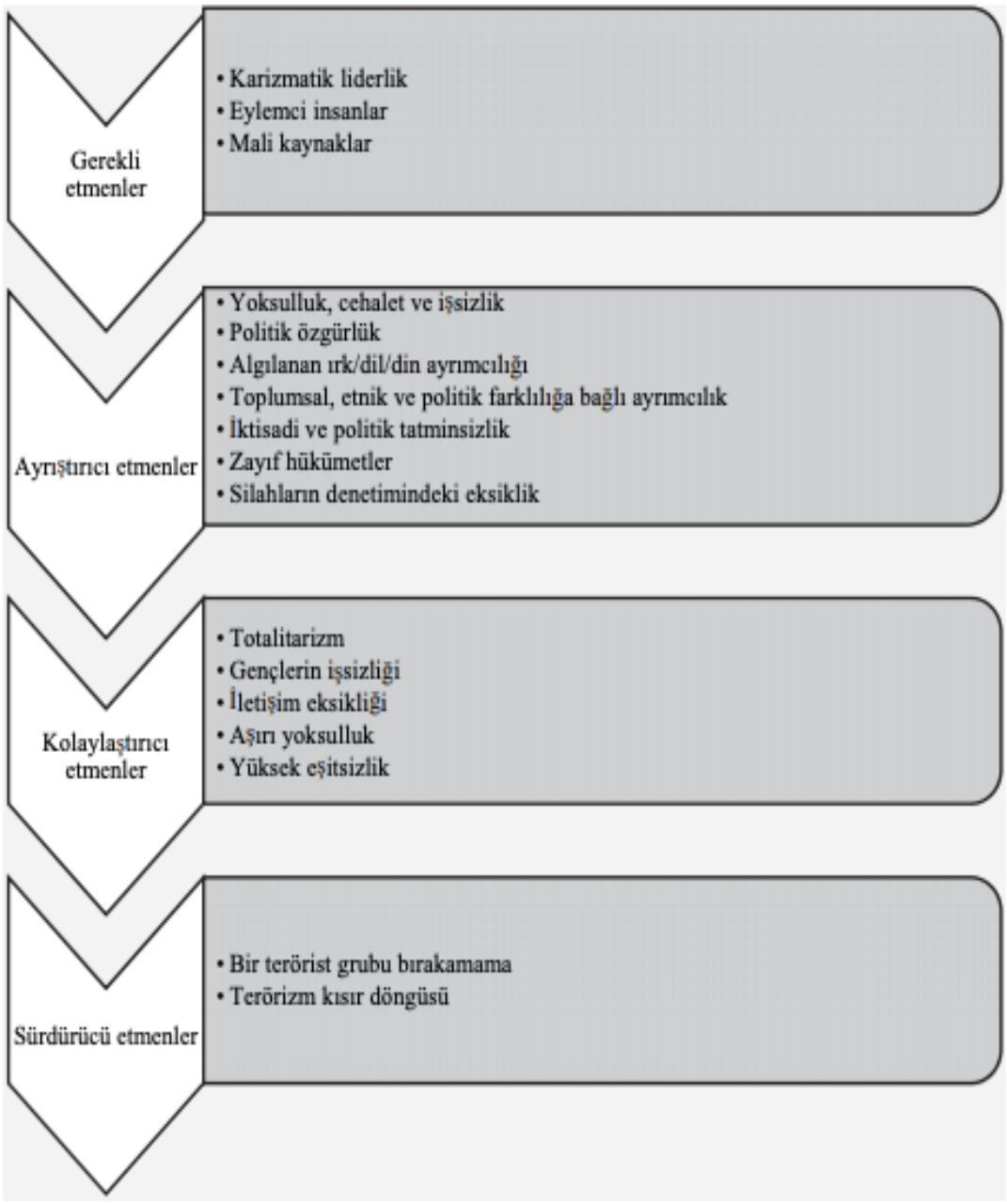

Kaynak: Kalaycı, 2019: 232.

Tablo 4'e göre terörizmi için gerekli faktörler arasında karizmatik liderlik, eylemci insanlar ve mali kaynaklar yer almaktadır. Terör örgütü liderinin teröristleri etkilemesi için karizmatik liderlik gerektiği düşünülmekle birlikte eylemci kişilerin yani teröristlerin yanında terör eylemlerini finanse edecek kaynaklara gerek duyulmaktadır. Yoksulluk, işsizlik, cahillik, ekonomik ve siyasi tatminsizlik, din-dil-

ırk ayrımcılığı gibi hususlar ise ayrıştırıcı faktörler kapsamında terörizmle ilişkilidir. Totaliter bir rejim, gençlerin yüksek oranda işsizliği, iletişim yetersizliği, yoksulluk ve eşitsizlik gibi hususlar ise terörizmi kolaylaştırıcı faktörler arasında kendisine yer edinmiştir. Terörizmi sürdüren faktörler ise terörizmin kısır döngüsü ve terörist grubu bırakamama şeklindedir. Terörizmi etkileyen faktörlerin kategorilere ayrılarak ele alınması, çok boyutlu bir bakış açısının gerekmesinin sonucudur.

Güvenliği, istikrarı hedef alan terörizm toplumda kaos olmasını hedefler. Bunun için terörizmle mücadelenin önemi büyüktür. Terörizm, ülkenin terörle mücadele konusunda gösterdiği azmi kırmak için çaba göstermektedir (Ergün, 2018: 208). Dolayısıyla teröre karşı gösterilen mücadele, terörizmi etkileyen faktörler arasında yer almaktadır.

2.5. Terörizm Türleri

Genelde sivil insanları hedef alan terörizm, kitle imha silahları, bombalı eylemler ve silahlı saldırılar gibi araçlardan faydalanmaktadır (Yeniçeri ve Dönmez, 2008: 94). Terör saldırılarında kullanılmakta olan bu araçlar, aynı zamanda terörizm türlerinin gelişiminde etkilidir.

Etki düzeyine göre terörizm türlerinin içeriği aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

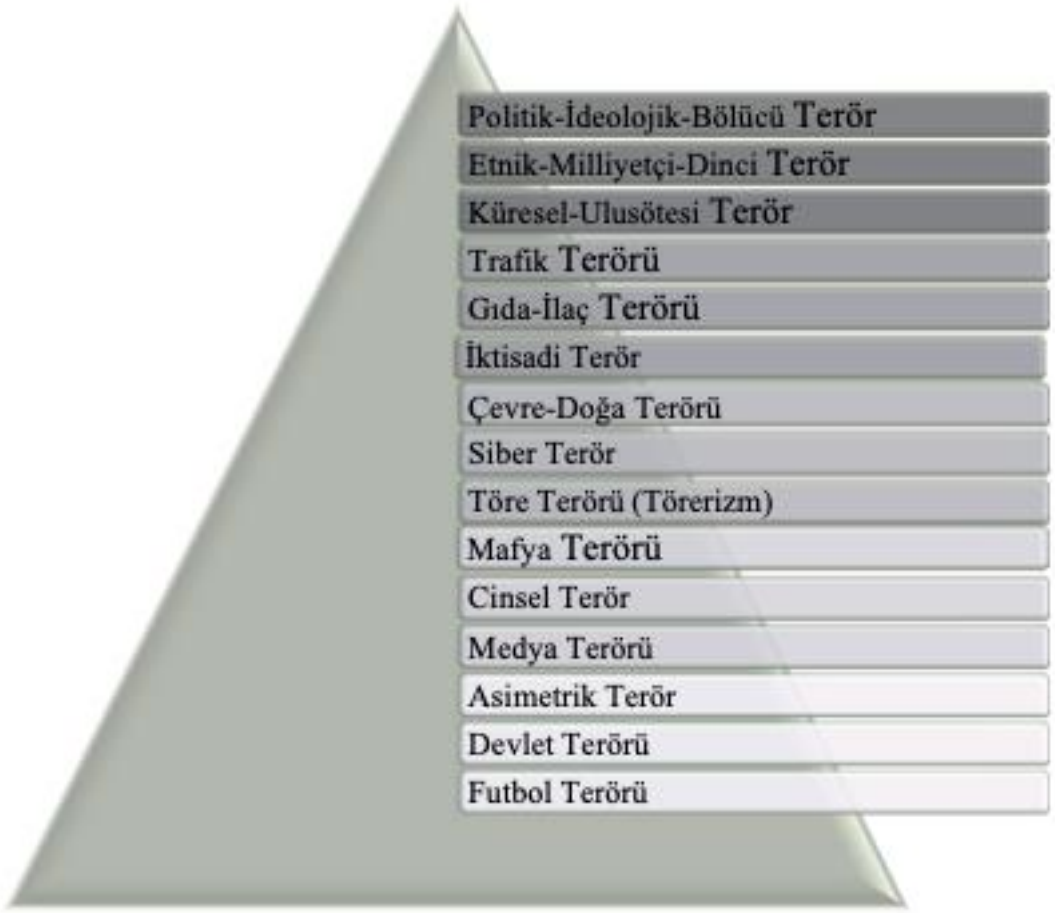

Şekil 3. Terörizm Türleri Piramidi

Kaynak: Kalaycı, 2019: 229.

Şekil 3'te yer alan bilgilere göre piramidin alt tarafında futbol terörü, medya terörü, asimetrik terör gibi türler yer almaktadır. Piramitte yukarı doğru çıkılmaya başladıkça cinsel terör, mafya terörü, töre terörü gibi terörizm türlerinin varlığından bahsedilmesi mümkündür. Çevre terörü ve siber terör, terörizmin yukarı doğru çıkıldıkça etkilerinin arttığını gösteren türler arasında yer almaktadır. Trafik terörü, gıda-ilaç terörü ve ekonomik terör, piramidin üst basamakların yer alan terörizm türlerine örnek olarak gösterilmektedir. Küresel terör, terörizm türleri arasında etki düzeyi yüksek olan türlerden birisidir. Politik, ideolojik, bölücü, etnik, milliyetçi terörizm türleri, terörizm türleri piramidinin en üst basamağında yer almaktadır.

Etkileri en yıkıcı olan bu terörizm türleri, diğer terörizm türlerinin aksine çalışma kapsamında ele alınan terörizm yaklaşımını yansıtması bakımından ayrıca önemlidir.

Uluslararası bir sorun olarak terörizm, ancak yirminci yüzyıldan itibaren uluslararası bir sorun olarak kabul edilmiştir. Terörizm uluslararası bir sorun olarak kabul edilmiş olsa da ülkelerin terörizm konusunda ortak bir şekilde hareket etmemesi, terörizme hareket alanı oluşturmaktadır (Çınar, 2017: 36). Özellikle terörizm piramidinin üst basamaklarında yer alan türler için bu durum geçerlidir. Terör ve terörizm konusunda ülkelerin farklı çıkarlarının olması, böyle bir sonucun varlığında temel etkendir. Bununla birlikte terörizm türleri piramidinin altında yer alan türlerde çoğunlukla hızlı bir biçimde ortak kararlar alınarak harekete geçilmektedir. Terörizm türleri ile ilgili bu durum, terörizmle mücadele kısmında ayrıntılı bir biçimde değerlendirmeye alınmaktadır.

Terörizm türleri gereğince aşağıdaki tablo üzerinde yer alan hususların bilinmesinde fayda vardır.

Tablo 5. Terörizm Türleri

TİP	KİM TARAFINDAN	HEDEF	TAKTİK
Kitle Terörü Belirli bir yere özgü, yetkilendirilmemiş baskıcı kolluk kuvvetleri	Siyasi Liderler (Örnek: İdi Amin' in Uganda'sı)	Genel Toplum	Organize veya organize olmayan baskı
Hanedan Suikastı	Bireyler veya Gruplar (Örnek: Rus anarşistler)	Devlet Başkanı veya Yönetici Elit	Çok seçici şiddet saldırısı
Rasgele Terör	Bireyler veya Gruplar (Örnek: New York'taki Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan uçaklı saldırı)	"Yanlış zamanda yanlış yerde" olan herhangi biri	Kafeler, Marketler veya benzer yerlerde bombalama
Nokta Rasgele Terör	Bireyler ve Gruplar (Örnek: PIRA ve UDF' nin Kuzey İrlanda'da bombalama eylemleri)	"Muhalefet" üyeleri	Belirli kafe ve marketlere bombalama
Taktik Terör (Devrimci)	Devrimci Hareketler (Örnek: M–19'un Kolombiyalı yargıçlara saldırıları)	Hükümet	Siyasi olarak çekici hedeflere saldırılar

Kaynak: Bayer, 2007: 45.

Tablo 5'te görüldüğü üzere terörizm türlerine örnek olarak kitle terörü, suikast, rastgele terör saldırıları verilebilir. Terörizm türlerinin hedefinde farklı tarafların olduğu yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır. Terörizm türleri, farklı taktikleri kullanarak terör saldırıları düzenlemektedir ve bu durum terörizm türlerinin kategorilere ayrılmasında etkilidir.

Terör eylemlerinin farklı amaçlara hizmet ettiği bir ortamda farklı terörizm türlerinin varlığı kaçınılmaz olmaktadır (Saraçlı, 2007: 1056). Terörizm türleri konusunda farklı yaklaşımların ortaya koyulması ve farklı türlerden bahsedilmesinin temel nedenlerinden birisi de budur. Terörizm türlerini kategoriler ayırmada bu ve benzer durumların etkisinin olabileceği göz ardı edilmemelidir.

2.6. Terörizmle İlgili Veriler

Geçmişten bu yana toplumlarda korku ve panik duygularını hakim kılmayı hedefleyen terörizm, İkinci Dünya Savaşı sonrasında farklı bir döneme girmiştir. Finanse edilen terör örgütleri aracılığıyla bir ülkenin başka bir ülkeyi işgal etmeden baskı altına alması mümkün olmuştur. Yakın geçmişte DEAŞ buna iyi bir örnektir. Terörizm, topluma istenen şekilde yön verme girişimlerini içermektedir (Abdurrahmanlı, 2018: 605). Özellikle Ortadoğu bölgesinde yakın geçmişte bu yönde gelişmeler sık yaşanmaktadır. Terör eylemlerinin sayısının artması da bu durumla yakından ilişkilidir. Terörizmle ilgili veriler açıklandığında bu durum daha net bir biçimde anlaşılmaktadır.

Terörizmden en çok etkilenen ülkeler ele alındığında aşağıdaki gibi bir tablo ortaya çıkmaktadır.

Tablo 6. Terörden En Çok Etkilenen Ülkeler

Ülke Adı	En Etkin Terör Örgütleri	Öldürülen Kişi Sayısı
Irak	IŞİD (DEAŞ)	6960
Afganistan	Taliban	5312
Nijerya	Boko Haram	4940
Pakistan	Tehrik-i Taliban Pakistan vs	1086
Suriye	IŞİD (DEAŞ) El – Nüsra	2761
Yemen	Huti Yanlıları vs.	1519
Hindistan	Maocular, CPI-Maoist	289
Somali	El – Şebab	659
Mısır	Sina Eyaleti Örgütü (IŞİD)	662
Libya	Barka Eyaleti Örgütü (IŞİD) Tripolis Eyaleti Örgütü (IŞİD)	454

Kaynak: Tekiner ve Kayabaşı, 2017: 139.

Tablo 6'da yer alan bilgilere göre terörden en çok etkilenen ülkeler Ortadoğu ülkeleridir. Nijerya, Pakistan, Somali ve Hindistan bunun istisnaları arasında yer almaktadır. Özellikle Müslüman toplumlarda DEAŞ'ın etkili olduğu ve bu örgütün aktif olduğu ülkelerde terörizmin önemli bir sorun olduğu görülmektedir. Terörizmin küresel bir boyuta sahip olduğu günümüz koşullarında belirli bölgelerde maliyetlerin çok daha büyük boyutlarda olması düşündürücüdür. Tablo üzerindeki veriler, 2015 yılında meydana gelen terör saldırıları ve buna paralel olarak ortaya çıkan bilançoyu yansıtmaktadır. Bu dönemde Türkiye ise terörden en çok etkilenenler arasında 14.sırada yer almaktadır.

Terörizm, ülkelerin güvenlik stratejilerinde öncelikli bir konudur. Ulusal ve uluslararası güvenlik konusunda terörizmle mücadele ayrı bir öneme sahiptir. Küresel bir tehdit olarak terörizm, 11 Eylül tarihinde ABD'ye yapılan terör eylemleri

sonrasında ülkelerin güvenlik stratejilerinin değişmesinde etkili olmuştur (Öztürk ve Çelik, 2009: 86).

2000-2014 yılları arasında küresel terörizmin maliyetleri ile ilgili veriler aşağıdaki tablo üzerinde gösterildiği gibidir.

Tablo 7. Küresel Düzeyde Terörizmin Maliyeti Verileri (2000-2014)

Yıllar	Maliyet (Milyar Dolar)
2000	4,93
2001	51,51
2002	7,65
2003	5,42
2004	10,99
2005	11,07
2006	15,78
2007	20,44
2008	13,40
2009	14,74
2010	12,00
2011	12,31
2012	16,96
2013	32,92
2014	52,90

Kaynak: Özdemir, Eser ve Erol, 2018: 437.

Tablo 7'de yer alan bilgilere göre dünyada terörizmin yıllık maliyeti, gelişmemiş ülkelerin ekonomik büyüklüğünden daha fazladır. 2001 yılında ABD'de düzenlenen 11 Eylül terör saldırılarının büyüklüğü, o döneme göre çok büyük bir maliyeti ortaya çıkarmıştır. Ulaşılan rakamlara göre oluşan hasar ve ekonomik açıdan maliyet 178 milyar dolarken takip eden süreçte yapılan savaşların finanse edilmesi gibi maliyetlerle birlikte 11 Eylül saldırılarının ABD'ye maliyeti trilyon dolarlarla ifade edilmektedir. Buradan hareketle 11 Eylül 2001 saldırılarının terörün maliyeti ve terörle mücadele harcamaları açısından kırılma noktası olduğu çıkarımı yapılmaktadır. 2010'lu yıllardan itibaren terörizmin maliyetlerinin dünya genelinde büyük bir artış eğilimine girdiği dikkat çekmektedir. Günümüzde bu artışın devam ettiği yorumu yapılabilir. Yıllara göre terörün ekonomik maliyetine dair ülkelere göre farklı verilerden bahsedilmekle birlikte DEAŞ'ın etkin olduğu 2014 sonrasındaki verilerin farklılık gösterdiği söylenebilir. Ancak dünyada terörün ekonomik açıdan maliyetlerinin giderek arttığını söylemek mümkündür. Ülkelerin ekonomi programlarında terörle mücadele için ayrılan paranın düzenli bir biçimde artması, terörün artan maliyetini destekler nitelikte görünmektedir. Tablo üzerinde paylaşılan verilere güvenlik harcamaları, anti-suç cihazları, terörizmle mücadele için yapılan özel harcamalar dahil edildiği ifade edilmiştir.

Terör saldırılarında kullanılan yöntemlerle ilgili veriler ise aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

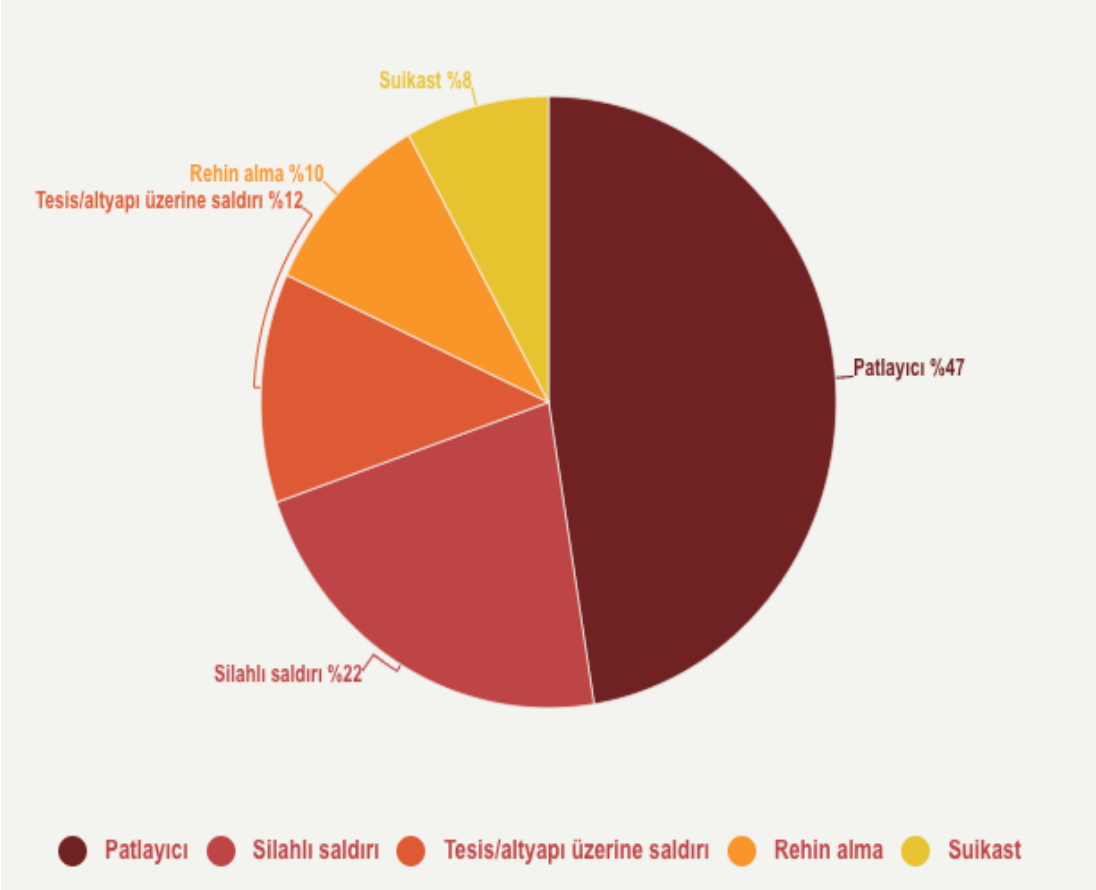

Şekil 4. Terör Saldırılarında Kullanılan Yöntemler

Kaynak: https://tr.euronews.com/2018/09/20/2017-teror-raporu-tum-saldirilarin-yuzde-59-u-bes-ulkede-yasandi , Erişim Tarihi: 25.02.2021.

Şekil 4'te yer alan bilgilere göre terör saldırılarının büyük çoğunluğunda patlayıcı kullanılmaktadır. Silahlı saldırılar, en çok tercih edilen ikinci yöntem olarak görünmektedir. Bunlar dışında altyapı üzerine saldırılar, rehin alma ve suikast gibi yöntemler terör saldırılarında kullanılan yöntemlerdir. Terör saldırılarında kullanılan yöntemler, terörizm verilerini açıklamada önemli bir yere sahiptir.

Ülkelerin terörden etkilenme dereceleri, terörizmle ilgili üzerinde çalışılan alanlardan birisidir. Afganistan, Irak, Pakistan, Nijerya gibi ülkeler terörizmden en çok etkilenen ülkeler olarak ön plana çıkmaktadır. Türkiye terörden en çok etkilenen

ülkeler arasında 17.sırada yer almaktadır, listede ABD 29.sırada yer alırken İngiltere ise 30.sırada yer almaktadır (Özdemir, Eser ve Erol, 2018: 439). Türkiye, Avrupa kıtasında terörden en çok etkilenen ülke konumundadır.

2.7. Terörizmin Sonuçları ve Etkileri

Terörizm; siyasi, sosyal, toplumsal, ekonomik açıdan olumsuz sonuçları ve etkileri beraberinde getirmektedir (Atik vd., 2016: 181). Esasında terörizmin temel amacı da budur. Kısa ve uzun dönemli olacak şekilde gözlenen bu etkiler, aynı zamanda hedef olarak seçilen toplumda korkunun hakim olması için yürütülen çabaları içermektedir. Terörizmin güvenlik üzerine olan etkileri, kısa ve uzun vadede çok yönlü bir biçimde kendisini göstermektedir.

Ekonomik açıdan terörizmin sonuçları ve etkileri, ülkenin temel dinamiklerini doğrudan ya da dolaylı olacak şekilde görülmektedir. Terörizm, bir ülkede etkili bir biçimde kamu hizmeti sunulmasına engel olduğu gibi ekonomik açıdan süreçlerin işleyişine zarar vermektedir (Şimşek ve Özkaya, 2018: 247). Terörizm, ülkenin alacağı yatırımları etkilemesi sebebiyle ekonomik açıdan büyük bir tehdit olarak görünmektedir. Ekonomik açıdan terörizmin sonuçları ve etkileri, çoğunlukla uzun vadeli olacak şekilde ortaya çıkmaktadır.

Terörizmin sonuçları ve etkileri arasında öne çıkan hususlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Demirli, 2011: 68-69; Kalaycı, 2019: 244):

i. Toplumsal dokunun aşındırılması,
ii. Toplumda korkunun hakim olması,
iii. Birlik duygusunun zedelenmesi,
iv. Kamu yönetimini sekteye uğratması,
v. Emniyet açısından zarar verilmesi,

vi. Güvensizlik ortamı meydana getirmesi ve güven duygusunu zedelemesi,

vii. Birey ve toplum düzeyinde stres, kaygı, depresyon gibi psiko-sosyal sorunların görülmesi,

viii. Can kayıpları yaşanması,

ix. Fiziki altyapıya zarar vermesi,

x. Ekonomiye olan güvenin kaybolması,

xi. İşsizlik, istihdam, yatırımlar gibi konularda uzun vadede zararlar ortaya çıkarması,

xii. Etnik kimliğe karşı yabancılaşmaya neden olması,

xiii. İşe devamsızlıklara neden olması,

xiv. Aile içi şiddet vakalarının artması,

xv. Huzursuzluk halinin hakim olması,

xvi. Üretimde düşüş yaşanması,

xvii. Katma değeri azalması,

xviii. Protesto gösterilerinin gerçekleşmesi,

xix. Güvenlik önlemleri için yapılan harcamaların artması,

xx. Demokrasi karşıtı uygulamaların gündeme gelebilme ihtimali,

xxi. Diplomatik krizler yaşanması,

xxii. Ülke yönetimine olan güvenin azalmasına dayalı olarak siyasi istikrarsızlıklara neden olması şeklindedir.

Görüldüğü üzere terörizmin sonuçları ve etkileri, geniş kapsamlı bir araştırma konusudur. Bu etkilerin her birisi için başlı başına bir araştırma konusu nitelendirmesi yapılabilir. Bir yandan insanların hayatını kaybetmesine neden olan terörizm bir

yandan da toplumda var olan güven ortamını zedelemektedir. İnsanların korku içinde hayatını sürdürmesine engel olmak için terörizmle mücadelenin büyük bir öneme sahip olduğu, sonuçlar ve etkilere dair vurgulanan hususlarla anlaşılmaktadır.

Terörizm kapsamında yer alan eylemleri incelemek kolay görünse de terörizmin etkilerini tespit etmek son derece güçtür (Ağırman, Özcan ve Yılmaz, 2014: 101). Bunun nedeni terörizmin etkilerinin zamana yayılması ve bazı etkilerin orta-uzun vadede kendisini göstermesidir. Terörizmin küresel bir tehdit olarak kabul edildiği bu dönemde terörizmle mücadele etmenin önemi giderek artmaktadır. Çünkü terörizm insanların fiziksel ve psikolojik sağlığını tehdit etmenin yanında ekonomik ve politik açıdan bir tehdit konumundadır.

Terörizmin siyasi, ekonomik, psikolojik, sosyolojik, hukuki, felsefi, jeopolitik boyutları vardır. Bu nedenle terörizme dair net bir çerçeve belirlenmesi kolay değildir (Biçer, 2019: 112). Belirtilen bu husus aynı zamanda terörizmin sonuçları ve etkilerinin çok boyutlu bir bakış açısıyla değerlendirilmesi gerektiğini destekler nitelikte görünmektedir.

Sağlık ve güvenliği tehdit eden terörizmin aynı zamanda ülkelerin ekonomik faaliyetlerini kısıtladığı bilinmektedir. Bir ülkede yaşanan terör saldırıları, öncelikle havayolu ve turizm sektörlerini etkilemektedir. Ardından ülkedeki yatırımlar terörizmden etkilenmektedir. Bu etkileri takiben ekonomik büyüme oranları düşmekte, kamu harcamaları azalmakta, beyin göçü yaşanmaktadır. Uzun vadeli olarak ise ülke içinde karmaşa yaşanmakta, güvenlik zafiyetleri oluşmakta, coğrafi ittifaklar gündeme gelmektedir (Kaplan ve Dayıoğlu, 2017: 627). Terörizmin sonuçları ve etkilerinin ayırt edilmesi noktasında değinilen bu örnekler, farklı boyutlardaki etkilerin süreç olarak iç içe olduğu çıkarımını mümkün kılmaktadır. Türkiye, terörizmin sonuçları ve etkilerine dair belirtilen bu olumsuzlukları yakın dönemde yaşamıştır ve bu nedenle terörizmle mücadele Türkiye'nin önemli gündem maddelerinden birisidir.

2.8. Terörizmle Mücadele Etmenin Gerekliliği

Terörizm, silahlı ve örgütlü bir biçimde şiddet eylemlerini savunmaktadır. Terörizm için ayırt edici noktalardan birisi de kitlesel düzeyde korkuya yol açmasıdır. Terörizm, çoğunlukla bir ideolojiyi savunmanın etkisiyle birlikte ortaya çıkmakta ve gelişim göstermektedir. Terörizm kapsamında yer alan eylemlerin büyüklüğüne göre değişmekle birlikte siyasi ve ekonomik açıdan bir kaos meydana gelmektedir (Kalaycı, 2019: 226). İnsan sağlığı için de bir tehdit konumunda olan terörizm, mücadele edilmesi gereken büyük bir sorun olarak görünmektedir. Tüm bunların etkisiyle birlikte terörizmle mücadele sık sık gündeme gelen bir konudur.

11 Eylül 2001'de gerçekleşen saldırılardan sonra terörizmle mücadele konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bu döneme kadar terörizmle mücadele ulusal boyutta ele alınırken 11 Eylül 2001'den itibaren uluslararası ve küresel düzeyde terörizmle mücadele edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır (Saraçlı, 2007: 1056). O dönemden itibaren terörizmle mücadele, uluslararası bir konu olarak gündeme gelmeye devam etmiştir.

Global terörizm raporu, terörizmin sonuçlarına dair bilgilere yer vermektedir. 2016 yılında yayınlanan global terörizm raporunda 2015'te dünya genelinde yaklaşık 30 bin kişinin terörizm sebebiyle hayatını kaybettiğine yer verilmiştir. Aynı dönemde Türkiye'de ise DEAŞ ve PKK terör örgütlerinin eylemlerinde yaklaşık 500 kişi hayatını kaybetmiştir (Tekiner ve Kayabaşı, 2017: 140). Yalnızca bu rakamlar dahi, terörizmle mücadele etmenin gerekliliğini göstermektedir. Bunlara sosyal, psikolojik, toplumsal ve ekonomik etkiler eklendiğinde terörizmle mücadelenin gerekliliği daha net bir biçimde görülmektedir.

Küresel ölçekte terörizmle mücadele etmenin gerekliliğine dair aşağıdaki hususlar öne çıkmaktadır (Kalaycı, 2019: 243):

i. Şiddetli gösterilere engel olma,

ii. Çatışmaları önleme,

iii. Şikayetlerin artması,

iv. Siyasi açıdan terörün büyümesi riskinin varlığı,

v. Dini şiddet örnekleri,

vi. İnsan haklarının kısıtlanması,

vii. Siyasi açıdan şiddet uygulayan örgütlerin ortaya çıkması,

viii. Uluslararası yasalara saygı gösterilmemesi ve itibar kaybının yaşanması,

ix. Siyasi istikrarsızlık olasılıkları,

x. Ülkeler arasındaki ilişkilerin zarar görmesi,

xi. Saygınlık kaybı riski,

xii. Eğitim seviyesi ile ilgili risklerin kendisini göstermesi,

xiii. Askeri harcama düzeyinde artış,

xiv. Irkçılık olayları,

xv. Toplumsal bağlılık düzeyinin düşmesi için tehditlerin belirginleşmesi şeklindedir.

Sıralanan maddelerden anlaşılacağı üzere terörizmin ulusal, uluslararası ve küresel ölçekteki riskleri, terörizmle mücadele edilmesinin neden gerekli olduğu sorusuna yanıt niteliği taşımaktadır. Bunlar aynı zamanda uluslararası terörizmle ilişkili temel konular olması sebebiyle ayrıca önemli bir yere sahiptir.

Terörizm, farklı ölçeklerde siyasi çıkarlara hizmet etmektedir (Ergün, 2018: 207). Böyle bir durumda bir tarafın siyasi açıdan büyük çıkarlar elde etmesi, bir tarafın ise baskı altında kalması beklenmektedir. Terörizmin küreselleşme ile birlikte yükselme eğilimine girmesi, bu yaklaşımı destekler nitelikte görünmektedir. Siyasi açıdan güvenliğin sağlanması, bunun sosyal ve ekonomik alanlara etkili bir biçimde

yansıtılabilmesi için terörizmle mücadele etmenin ülkeler için temel hedeflerden birisi olması gerektiği söylenebilir.

2.9. Terörizmle Mücadele Yöntemleri

Çağdaş dönemde terörizm, şiddet eylemleri aracılığıyla siyasi ya da ideolojik mesajların verilmesini içermektedir (Akbulut ve Beren, 2012: 260). Terörist eylemleri yapanlar için sivillerin hayatını kaybetmesi, insanların fiziksel ya da psikolojik açıdan sağlıklarının zarar görmesi, eylemin gerçekleştiği bölgede meydana gelen yıkım önemli değildir. Terörizmin boyutlarını gösteren bu ayrıntılar aynı zamanda terörle mücadelenin de çok boyutlu olması gerektiği şeklinde değerlendirilebilir.

Terörizmle mücadelede öncelikle ülkenin güvenlik açısından içinde bulunduğu durum bilinmelidir. Bu noktada SWOT analizi yapılması yararlı olacaktır. Türkiye açısından güvenlikle ilgili SWOT analizi detayları aşağıdaki tabloda paylaşılmıştır.

Tablo 8. Türkiye'de Terörizmle Mücadelede Güvenlik Kuruluşlarının SWOT Analizi

GÜÇLÜ YÖNLER	ZAYIF YÖNLER
1.Güvenlik kuruluşlarının organizasyon yapılarının nicelik, nitelik ve yaygınlık bakımından güçlü olması	1.Güvenlik kuruluşlarının farklı örgüt yapılanmalarına sahip olması
2.Güvenlik kuruluşlarının kurumsallaşma düzeyinin yüksek olması	2.Güvenlik kuruluşları arasında koordinasyonun ve işbirliğinin yeterli düzeyde olmaması
3.Güvenlik kuruluşlarının hizmetlerin sunumunda iyi düzeyde bir deneyime sahip olması	3.Güvenlik kuruluşlarının kapasitesini zorlayan bir iş yükünün olması
4.Toplumun güvenlik kuruluşlarını destekleyen bir sosyal ve kültürel yapıya sahip olması	4.Güvenlik hizmetlerinin kalitesini ve hızını arttırmaya yönelik teknolojik ve güncel gelişmelerin ve değişmelerin yeterli düzeyde takip edilememesi
5.Güvenlik kuruluşlarının yeterli teknolojik alt yapıya, silah ve teçhizata sahip olması	5.Güvenlik hizmetlerinin sivil gözetim ve denetiminin uluslararası standartlara uygun hale gelmemiş olması
6.Güvenlik hizmetlerinde insan haklarına saygı konusunda önemli gelişmeler kaydedilmiş olması	6.Terör ve asayiş başta olmak üzere güvenlik sorunları ile mücadelede kamuya yeterli düzeyde açıklayıcı bilgi verilmemesi
7.Güvenlik hizmetleri alanındaki mevzuatın AB ve uluslararası standartlara uyumu konusunda iyi bir düzeyde bulunulması	7.Güvenlik hizmetlerinde kalite ve verimlilik ölçümüne dayanmayan bir yönetim anlayışına sahip olunması
8.Güvenlik hizmetlerinde uzmanlaşma ve profesyonelleşmenin artmış olması	8.Güvenlik personel yönetiminde ehliyet ve liyakat esaslarının yeterli düzeyde benimsenmemiş olması
9.Güvenlik hizmetlerini yürüten personelin özverili çalışma iradesine ve yüksek motivasyona sahip olması	9.Güvenlik hizmetlerinde personelin eğitimli ve kendini geliştirmeye açık bir yapıya kavuşturulamamış olması
10.Güvenlik hizmetlerine ayrılan bütçe olanaklarının artmış olması	10.Güvenlik kuruluşları ile Sivil Toplum Kuruluşları (STK'lar) arasında işbirliğinin yeterli düzeyde olmaması
11.Savunma sanayisinde yerel imkanların kullanımı ile önemli gelişmeler kaydedilmiş olması	11.Siber suçlar gibi yeni suç türleri ile ilgili yeterli altyapının olmaması, güvenlik alanında milli yazılım kullanılmaması

Tablo 8. Devamı

FIRSATLAR	TEHDİTLER
1.Yeni yönetim sistemi ile birlikte daha etkin ve hızlı bir şekilde ihtiyaçlara uygun mevzuat değişikliklerinin yapılabilir olması	1.Türkiye'nin komşu ülkelerinde siyasal istikrarsızlık, çatışma ve gerginlik ortamının bulunması
2.Toplumsal yapının ulusal tehditlere karşı ani ve hızlı tepki verme gücünün bulunması	2.Terör faaliyetlerine ilişkin dış desteğin devam etmesi
3.Türkiye'nin sahip olduğu jeopolitik konum ve tarihsel geçmişin uluslararası alanda ülke yararına kullanılabilir olması	3.Düzensiz göç ve sınır güvenliğine ilişkin sorunların güvenlik alanında kırılganlıklara ve risklere yol açması
4.Dünyada ve Türkiye'de güvenlik hizmetlerine ilişkin toplumsal farkındalığın artması	4.Tehditlerin asimetrik ve karmaşık bir hal almasının milli gücün zayıflaması riskine yol açması
5.Milli savunma ve güvenlik teknolojisinin geliştirilmesi konusunda güçlü bir iradenin olması	5.Terörün çeşitlenerek ve artarak küresel bir hal almış olmasına karşılık güvenlik kuruluşlarının bu değişime yeterli düzeyde cevap verebilecek bir yapıda bulunmaması
6.Gelişen bilgi teknolojilerinin güvenlik sorunlarıyla mücadelede avantajlar sağlaması	6.Siber tehdit alanının giderek genişlemesi
7.Genç nüfus ve eğitimde fırsat eşitliği ile nitelikli beyinlerin ülkeye kazandırılabilir olması	7.Teknolojik gelişmelerin suç işleme amacıyla kullanılması ve bu yolla yeni suç türlerinin ortaya çıkması
8.Güvenlik hizmetlerinde uluslararası kuruluşlar ile işbirliğinin bulunması ve bu sayede güvenlik alanında modern yaklaşımlar konusunda iletişim ve etkileşim olanağının bulunması	8.Düzensiz kentleşme ve nüfus hareketlerinin suçların niceliğinde ve çeşitliliğinde artışa yol açması
9.Suçla mücadelede bilimsel yöntem ve tekniklerin geliştirilmesine uygun bir zihinsel yaklaşıma sahip olunması	9.Etnik ve mezhepsel aidiyetler üzerinden toplumda ayrışmayı amaçlayan çabaların bulunması
10.Jandarma ve sahil güvenlik teşkilatlarının tam anlamıyla İçişlerine Bakanlığı'na bağlanmış olmasının güvenlik teşkilatları arasında koordinasyon, işbirliği ile iletişim ve etkileşim olanağını artırmış olması	10.Küresel güç odaklarının terörle mücadele adına dost ve düşman ayrımı yapan, haksız ve çatışmacı bir yaklaşımı benimsemesinin dünyada yeni terör saldırılarına zemin hazırlayan radikalizmin gelişmesine ve yaygınlaşmasına yol açma riskinin bulunması

Kaynak: Güvenlik Hizmetlerinde Etkinlik, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/GuvenlikHizmetlerindeEtkinlikOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf , Erişim Tarihi: 01.03.2021.

Tablo 8’deki bilgiler özetlenecek olduğunda Türkiye'nin terörle mücadele güvenlik açısından güçlü olduğu yönler kadar zayıf yönleri bulunmaktadır. Benzer şekilde terörle mücadelede fırsatlar ve tehditler de birbirine yakın düzeydedir. Böyle bir ortamda Türkiye'nin terörle mücadele konusundaki stratejilerinin ayrı bir öneme sahip olduğu değerlendirmesi yapılabilir. Ulusal ve uluslararası düzeyde koordine bir biçimde terörizmle mücadele stratejilerinin uygulamaya geçirilmesi, güçlü yönlerin artmasını beraberinde getirecektir.

Terör örgütleri şiddet eylemlerinden beslenmektedir ve bunu yaparak bir ülkedeki siyasi durumun sorgulanır hale gelmesini, ekonominin zarar görmesini hedeflemektedir. Devletin siyasi ve ekonomik istikrarı ile yakından ilişkili olan terörizmle mücadele, bu yönüyle oldukça hassas bir konu olarak görünmektedir (Tangör ve Sayın, 2012: 87). Haliyle terörle mücadele stratejileri konusunda kapsamlı değerlendirmeler yapılması beklenmektedir. Aksi durumda sorunun doğru bir biçimde belirlenmesi mümkün olmadığı için terörle mücadelede sağlıklı bir ilerleme kaydedildiğini söylemek güçleşecektir.

Terörizmle mücadele edilirken problem odaklı yaklaşımda sürecin ilerleyişinde aşağıdaki adımların takip edilmesi söz konusudur.

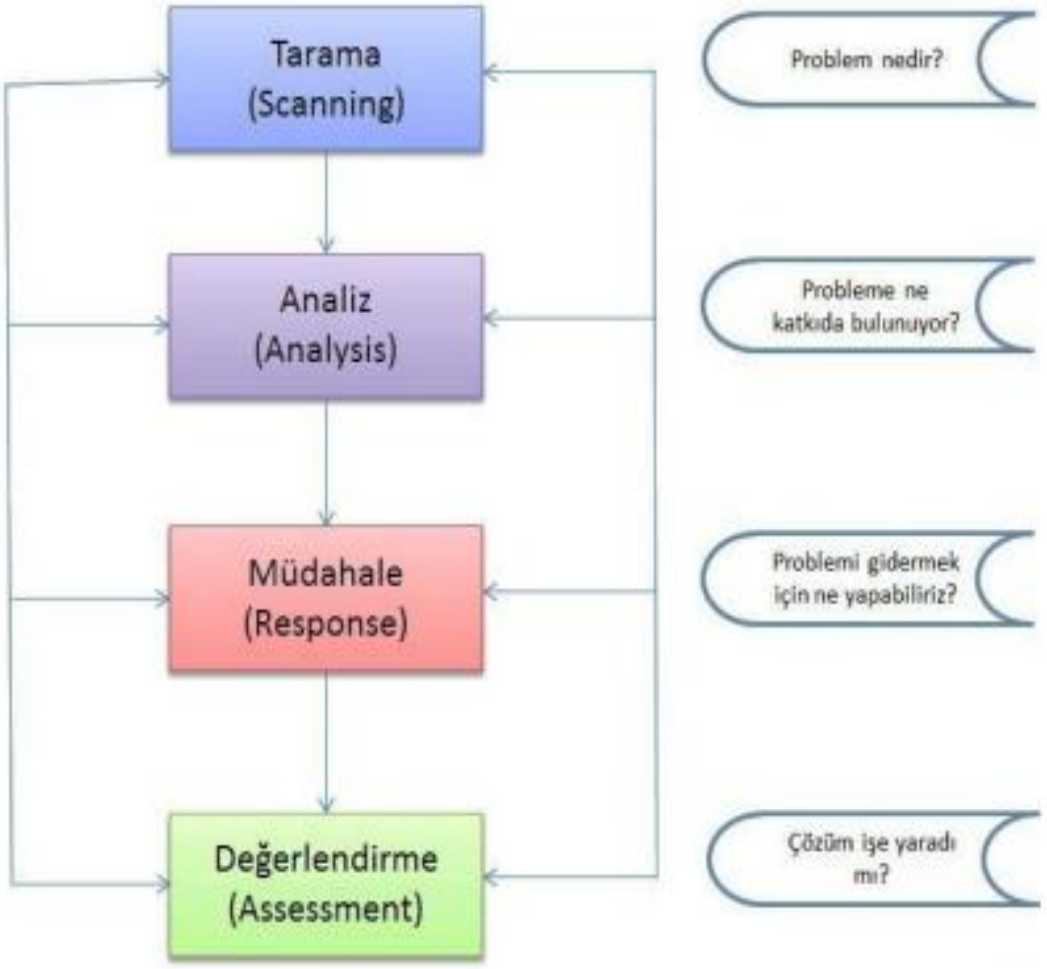

Şekil 5. Problem Odaklı Yaklaşım

Kaynak: Güçlü, 2014: 112.

Şekil 5'te yer alan bilgilere göre problem odaklı yaklaşımda ilk olarak problemin doğru bir biçimde tespit edilmesi gerekir. Ardından yapılan analizlerle birlikte probleme nelerin katkıda bulunduğu belirlenmektedir. Müdahale aşamasında ise problemi ortadan kaldırmak için nasıl bir yol izleneceği hakkında karar verilmektedir. Son olarak değerlendirme aşamasında çözüm stratejilerinin işe yarayıp yaramadığı değerlendirilmektedir.

Terörizmle mücadelede teröristlerin özelliklerinin bilinmesi, nasıl bir yol izleneceği konusunda fikir verecek niteliktedir. Olumsuz kişilik özellikleri, dengesiz tutum ve davranışlar, katı özellikler bu kapsamda yer alan örnekler arasındadır. Teröristlerin psikolojik sorunlarının olması, bağnaz ve itaatkar olmaları, sabit düşünce yapısı, acımasızlık, suç işlemeye yatkınlık, hoşgörüden uzak olma gibi özellikleri olduğu gibi çevresinden dışlanma, içine kapanık olma, duygularda dalgalanmalar yaşama gibi özellikleri vardır (Yeniçeri ve Dönmez, 2008: 96). Bu konularda bilgi sahibi olunması, terörizmle mücadelede özellikle ikna çalışmalarında yardımcı rol üstlenmektedir. Türkiye'de yakın dönemde ikna yoluyla teslim olan teröristlerin sayısının artmasında bu hususların etkili olduğu düşünülmektedir.

Teknoloji yönetimi, terörle mücadele konusunda içinde bulunulan dönemin bir gerçeğidir. Çalışmanın temel araştırma konusu olan teknoloji yönetimi ve terörle mücadele, ilerleyen kısımlarda ayrıntılı bir biçimde araştırılacağı için bu kısımda yer verilmesine gerek görülmemiştir.

2.10. Terörizmle Mücadelenin Önemi

Terörizmle mücadele, her şeyden önce çok boyutlu şekilde gözlenen olumsuz etkilerin önüne geçilebilmesi bakımından önemlidir. Terörizmle mücadele konusunda istihbarat, organize suç, iç ve dış silah kontrolü gibi alanlarda faaliyet gösteren birimler oluşturulmaktadır (Abdurrahmanlı, 2018: 595). Bu da terörizmle mücadeleye verilen önemin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Ülkeler terörizmle etkili bir biçimde mücadele edebilmek için büyük harcamalar yapmaktadır. Terörizmi önlemek için yapılan harcamaların artması, bir ülkenin kamu harcamalarına ve yatırımlara yapacağı harcamaların azalması anlamına gelmektedir (Kaplan ve Dayıoğlu, 2017: 628). Toplumun refah seviyesinin düşmesine neden olan bu gelişmeler terörizmle mücadelenin önemini göstermektedir.

Terörizmle mücadele için ayrılan kaynaklar, 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra artmış ve yeni güvenlik kalemleri ortaya çıkmıştır (Atik vd., 2016: 183).

Terörizmle mücadele konusunda dinamik bir yaklaşımla hareket edilmesi gerektiğini gösteren bu husus aynı zamanda terörizmle mücadele konusunda değişimlere karşı hazırlıklı olunması gerektiği anlamına geldiği için önemlidir.

21.yüzyıl dünyasında terörizmle mücadeleyi yalnızca bir ülkenin ya da bölgenin problemi olarak değerlendirmek yeterli olmayacaktır (Özdemir, Eser ve Erol, 2018: 444). Gelinen noktada terörizm, uluslararası bir problem konumundadır. Terörizmle etkili bir şekilde mücadele edilebilmesi için de gerektiğinde uluslararası işbirlikleri yapılmalıdır. Aksi durumda terörizmle mücadeleden iyi bir sonuç alınması mümkün değildir. Terörizmin uluslararası bir problem niteliği taşıması, terörizmle mücadelenin önem düzeyine dair fikir verecek niteliktedir.

Toplumdaki tüm tarafların etkin bir biçimde katılımı ve teröre karşı pozisyon alması, terörizmle mücadeledeki önemli hususlardan birisidir. Bir ülkedeki devlet görevlilerinden başlayarak akademisyenler, terörle mücadele uzmanları ve uygulayıcıları, medya, sanatçılar, sivil toplum kuruluşları gibi tarafların her birisinin teröre karşı olduğunu açıkça belirtmesi, terörle mücadeleye katkı sağlayacaktır (Jackson, 2012: 3). Ayrıca teröre karşı birlik olunduğunu göstermesi, terör eylemleri ile sonuç alınamayacağı mesajı verilmesi sebebiyle değerlidir.

Terör olaylarının suç tasnifleri, terörizmle mücadelenin önemini oluşturan hususlardan birisidir. Aşağıdaki tabloda bununla ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 9. Terör Olayları Suç Tasnifleri

TERÖR OLAYLARI SUÇ TASNİFLERİ	
GÜVENLİK GÜÇLERİ İNİSİYATİFİNDE	Çatışma
	Yakalama
	Silah, Mühimmat ve Malzeme Ele Geçirme
	Mayın ve Patlayıcı Madde Bulma
	Teslim Olma
	Diğer Terör Olayları
TERÖRİST İNİSİYATİFİNDE	Silahlı Saldırı
	Pusu
	Sabotaj ve Kundaklama
	Taciz Ateşi
	Mayına Basma
	Patlayıcı Madde Kullanma
	Yol Kesme
	Adam Kaçırma
	Yağma
DİĞER OLAYLAR	Diğer Olaylar
	Toplum Olayları
	Genel Emniyet ve Asayişi Etkileyecek Öldürme/Yaralama Olayları
	Muhtelif Olaylar

Kaynak: Karamanoğlu, 2016: 16.

Tablo 9'a göre terör olaylarında güvenlik güçleri ve teröristlerin inisiyatifinde olan süreçlerin yanında toplum olayları örneğinde olduğu gibi bu tarafların dışında olan örnekler söz konusudur. Terörle mücadelede göze alınması gereken konuların çokluğunu gösteren bu bilgiler, aynı zamanda konuyu önemli hale getirmektedir.

Uluslararası terörizm faaliyetlerinin ülkeler için bir tehdit olduğu günümüz koşullarında sert güç ve yumuşak güç kullanımının bir arada olduğu görülmektedir. Sert güç kullanılarak askeri müdahaleler yapılmakta iken yumuşak güç kullanılarak kültürel değerler ön plana çıkarılmaktadır (Özer, 2015: 53). Terörizmle mücadelede

diplomasi araçlarından faydalanılması, terörizmle mücadelenin önemi kapsamında ele alınabilecek hususlardan birisidir.

İçinde bulunulan dönem itibariyle terörizmle mücadelenin yalnıza silahlı mücadeleden ibaret olmadığı bilinmektedir. Terörizmle mücadelede siyasi aktörlerin yanında ekonomik aktörler, toplumsal aktörler daha aktif bir biçimde rol oynamaya başlamıştır (Akbulut ve Beren, 2012: 257). Bu da terörizmle mücadele stratejilerinde bütüncül bir yaklaşımla hareket edildiği anlamına gelmektedir. Terörizmle mücadele edilmesinde böyle bir yol izlenmesi ile birlikte terörizmin önlenmesine yönelik adımlar ön plana çıkmakta, saldırılar sonrasında zararı azaltmak için çaba gösterilmesi yerine saldırılardan önce gerekli adımların atılması yani önleyici stratejiler kullanılması tercih edilmektedir.

"Terörizm, günümüzün en önemli güvenlik sorunlarından biridir ve terörizmden etkilenmeyen ülke sayısı yok denecek kadar azdır" (Aydemir, 2018: 509). Bu ifadeler, terörizmle mücadelenin günümüzde neden önemli olduğunu ortaya koyan en temel yanıt olarak görünmektedir. Yakın gelecekte terörizmle mücadelenin uluslararası düzeyde öneminin artarak devam etmesi yönünde beklentilerden bahsedilmesi yanlış olmayacaktır. Bu konu uzun süredir gündemde olmasına rağmen ülkelerin farklı çıkarlar sebebiyle yaklaşımlarının değişkenlik göstermesi söz konusu olmaktadır. Böylece etkili sonuç elde edilmesi için yavaş kalınmaktadır denilebilir.

Uluslararası terörizm tanımsal bir çıkmazla karşı karşıya kalmıştır. Terör eylemlerini kınayan çeşitli uluslararası sözleşmeler ortaya çıkmış ve devletler terörle mücadele yasalarını yürürlüğe koymuşken, terör suçuna ilişkin tek bir evrensel tanım üzerinde henüz mutabık kalınmamıştır. Tanımsal bir çıkmazın nedeni, birisine göre terörist olarak gösterilen bir kişinin başka birisi tarafından özgürlük savaşçısı olduğu şeklindeki meşhur fikre indirgenebilir. Terörizm kapsamında bazıları tarafından haklı görülen eylemler, diğerleri tarafından suç olarak görülmektedir (Möttö, 2016: 42). Bu da terörizmle mücadeleyi zorlaştıran ve günümüzde terörizmi önemli hale getiren gelişmeler arasında yer almaktadır. Tanım noktasında belirli karmaşaların ve anlaşmazlıkların olması, terörle mücadele stratejileri gereğince öncelikle bu konuda bir birlik sağlanması gerektiğini göstermektedir.

Terörizm; karmaşık bir fenomen olarak, korkutucu bir şiddet türü, tehdit, bir mücadele yöntemi veya mağdurda bir korku durumu yaratmayı amaçlayan, acımasız ve insani normlara uymayan belirli hedeflere ulaşma stratejisidir. Masumların öldürülmesine ve çok değerli malların yok edilmesine izin veren terörist stratejide temel bir faktör, geniş panik havası meydana getirmektir. Bu nedenle, terörizmle mücadele sadece tüm uluslar için değil, aynı zamanda küreselleşmenin bir getirisi olarak küresel güvenlik bağlamında önemli bir konu niteliği taşımaktadır (Ghosh, 2014: 89). Terörün küresel düzeyde bir tehdit niteliği taşıması, çözüm bekleyen öncelikli konular arasında yer almasını beraberinde getirmektedir.

3. TEKNOLOJİ YÖNETİMİ

Çalışmanın üçüncü bölümü teknoloji yönetimi hakkındaki araştırma yapılmasına ayrılmıştır. Yapılacak araştırma gereğince teknolojinin gelişimi ve etkileri, teknoloji yönetiminin tanımı, teknoloji yönetimini gerektiren nedenler, teknoloji yönetimi süreci, teknoloji yönetimini etkileyen faktörler, teknoloji yönetiminin sonuçları ve etkileri, teknoloji yönetimi ile ilgili yaklaşımlar konu başlıkları altında açıklamalar getirilmektedir.

3.1. Teknolojinin Gelişimi ve Etkileri

Teknolojideki gelişim, son yüzyıldan itibaren insan hayatına yön veren, yön vermeye devam eden bir konudur. Teknolojideki gelişmelere uyum sağlanması, insanlar için öncelikli konumdadır (Kaur ve Rampersad, 2018: 87). Teknolojide yaşanan gelişmelerin, hayatın her alanında etkisini belirgin bir şekilde gösterdiği bilinmektedir. Bu etkilerin düzeyinin yakın gelecekte artarak devam etmesi yönünde beklentilerden bahsedilmektedir.

Teknolojide yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelerin etkileri, başlı başına bir araştırma konusudur. Bunlara ayrıntılı şekilde yer verilmesi çalışmanın kapsamını aşacağı için genel hatlarıyla yer verilmesi tercih edilmektedir. Teknolojide yaşanan gelişmeler emeğin niteliğini değiştirmiş, insan hayatının seyrinde köklü değişimler meydana getirmiş ve insan hayatını büyük oranda kolaylaştırmış, yeni istihdam alanları ortaya çıkarmış, insanların yaşam tarzlarının değişmesini beraberinde getirmiştir (Orhan ve Genç, 2018: 266). Yaşam biçimini doğrudan ve önemli ölçüde

etkilemesi, teknolojinin gelişimi ve etkilerine dair dikkate alınması gereken temel ifade olarak görünmektedir.

Küreselleşme ile birlikte teknolojideki gelişmelerin önemi iyice artmıştır. Bu iki süreci iç içe değerlendiren bakış açıları bulunmaktadır. Teknolojinin gelişimi ve küreselleşme, insan hayatını pek çok yönden değiştirmiştir (Pickman ve Howard, 2020: 96). Bu çalışmada teknolojideki gelişim, güvenlik stratejileri ve uygulamalarına olan etkiler bakımından değerlendirilmektedir.

3.2. Teknoloji Yönetiminin Tanımı

Teknoloji yönetimi, bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeleri yakından takip eden ve koordine ederek geliştiren bir yaklaşımdır. Küresel teknolojik gelişmelerin her birisi, teknoloji yönetiminin kapsamını oluşturmaktadır. Teknolojinin üretiminden kullanımına kadar pek çok konu teknoloji yönetiminin tanımında kendisine yer edinmiştir (Narvaez vd., 2005: 1).

Yalın bir tanımla teknoloji yönetimi şöyle açıklanmaktadır: "Teknoloji yönetimi; iş stratejileriyle teknoloji stratejilerinin entegrasyonu ve uygulamaya geçirilmesidir" (Tekin ve Göral, 2010: 297). Teknoloji yönetiminin stratejik amaçları içerdiği ve teknolojinin daha etkili bir şekilde kullanılması için gereken yetenekleri içerdiği bu tanıma ek olarak farkında olunması gereken hususlar arasındadır.

"Teknoloji işletme içindeki personelin niteliklerinden başlayarak, araç-gereç, satış yöntemleri, dağıtım ve ulaştırma, müşteri ilişkileri yönetimi, pazar analizleri gibi birçok alandaki faaliyetlerde önemli değişikliklere neden olmaktadır" (Çelikçapa ve Kaygusuz, 2010: 157). Yaşanan bu değişimlerin etkin bir şekilde yönetilmesi, teknoloji yönetimi kavramıyla ifade edilmektedir.

İlgili literatürde teknoloji yönetimi hakkında çok sayıda tanım bulunmaktadır. Bu tanımların her birisine yer verilmesi yerine ortak noktalara değinilmesinde fayda vardır. Teknoloji yönetimi tanımında yer alan temel unsurlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Karadal ve Türk, 2008: 63):

i. Yönetim ve teknik arasında bir bağ kurulması,

ii. Rekabet gücü,

iii. Teknolojiye yapılan yatırımlar,

iv. Teknolojinin üretilmesi,

v. Teknolojinin en etkin şekilde kullanımı,

vi. Yeni teknolojik gelişmelere karşı nasıl pozisyon alınacağı,

vii. Farklı alanlarda kullanılması uygun teknoloji yönetimi yeteneklerine sahip olma,

viii. Yeni teknolojik gelişmelerin yönünün belirlenmesi,

ix. Teknolojik bir bakış açısıyla yani yenilikçilik esasına göre hareket edilmesi şeklindedir.

Görüldüğü üzere teknoloji yönetimi kapsamında çok sayıda farklı unsur bulunmaktadır. Teknoloji yönetimi, geniş kapsamlı ve çok boyutlu bir kavramdır (Klein, Pacheco ve Righi, 2017: 440). Teknoloji yönetiminin gelişiminin yakın dönemde ivme kazanarak sürmesi beklenmektedir.

Disiplinler arası bir kavram olarak teknoloji yönetiminin disiplinlere göre içeriği aşağıdaki tablo üzerinde özetlenmiştir.

Tablo 10. Farklı Disiplinlere Göre Teknoloji Yönetimi

Disiplinler	Teknoloji Yönetiminin Kullandığı Kavram, Teori, Metodoloji ve Teknikler
Endüstri Mühendisliği	Kalite kontrol, kalite çemberleri, dinamik programlama, trend analizi, kuyruk modelleri, simülasyon, proje yönetimi, üretim planlama, bakım yönetimi, bilgisayar destekli üretim, veri işleme ve bilgisayar teknolojisi.
Yönetim Bilimi	Planlama, örgütleme, koordinasyon, kontrol teknikleri, Araştırma-Geliştirme yönetimi, takım yönetimi, ürün ve ürün geliştirme süreçlerinin yönetimi.
İşletme	Teknoloji transferi, teknoloji pazarlaması, işletme içi yenilik ve teknolojik gelişme, organizasyon yapıları, firma stratejileri ve teknolojik gelişme.
İktisat	Büyüme teorisi, karar teorisi, verimlilik analiz teknikleri, mali analiz teknikleri, rekabet stratejileri, tüketim ve yatırım ilişkileri, istihdam ve üretim ilişkileri.
Sosyoloji	Sosyal yapı – sosyal değişme, formel örgüt oluşturma, sosyal kurumlar, rol, statü, modernleşme teorileri, değişim ve yenilik stratejileri, moral değerler.
Siyaset Bilimi	Örgüt teorisi, yönetsel teori, siyasal sistem yapısı, güç teorisi, uluslar arası ilişkiler ve teknoloji transferi.
Matematik	Karar verme, doğrusal programlama, olasılık teorisi, bilişim teorisi.
Ekoloji	Çevresel uyum, ekosistem dengesi, doğal kaynaklar ve teknolojik gelişme, insan sağlığı ve çevre koruma teknolojileri, coğrafik yapı ve teknolojik gelişme.
İstatistik	Teknolojik tahmin teknikleri; Trend analizi, Delphi yöntemi, karar matrisleri, pattern tahmin, yöneylem araştırması teknikleri.
Psikoloji	Kabiliyet analizleri, kişilik analizleri, örgüt teorisi, motivasyonu artırma ve yaratıcı sorun çözme teknikleri, takım kurma ve ekip çalışması.

Kaynak: Özdemir, 2010: 15.

Tablo 10'da yer alan bilgiler teknoloji yönetiminin mühendislikten işletmeye, istatistikten yönetim bilimine kadar pek çok farklı disiplinde farklı yönleriyle ön plana çıktığını göstermektedir.

3.3. Teknoloji Yönetimini Gerektiren Nedenler

Bilgi yönetimi ve stratejik yönetim alanlarında yaşanan gelişmeler, teknoloji yönetimine duyulan ihtiyacı belirginleştirmiştir (Özel ve Öztemel, 2018: 411). Teknolojide yaşanan gelişmelerin farklı alanlarda etkisini göstermesine paralel olarak teknoloji yönetimine gerek duyulduğu dile getirilmeye başlamıştır. Teknoloji yönetimi, giderek karmaşık hale gelen teknolojik gelişmelerin etkin şekilde yönetiminin bir sonucu olarak gelişme göstermiştir ve bu husus teknoloji yönetimini gerektiren nedenler arasındadır.

Teknoloji yönetimini gerektiren nedenler arasında bilgi teknolojileri ile ilgili gelişmelerin önemli bir yeri vardır. Aşağıdaki tabloda teknoloji yönetimi, bilgi teknolojileri ve kurumsal değişim açısından ele alınmıştır.

Tablo 11. Teknoloji Yönetimi ile Bilgi Teknolojileri ve Kurumsal Değişim

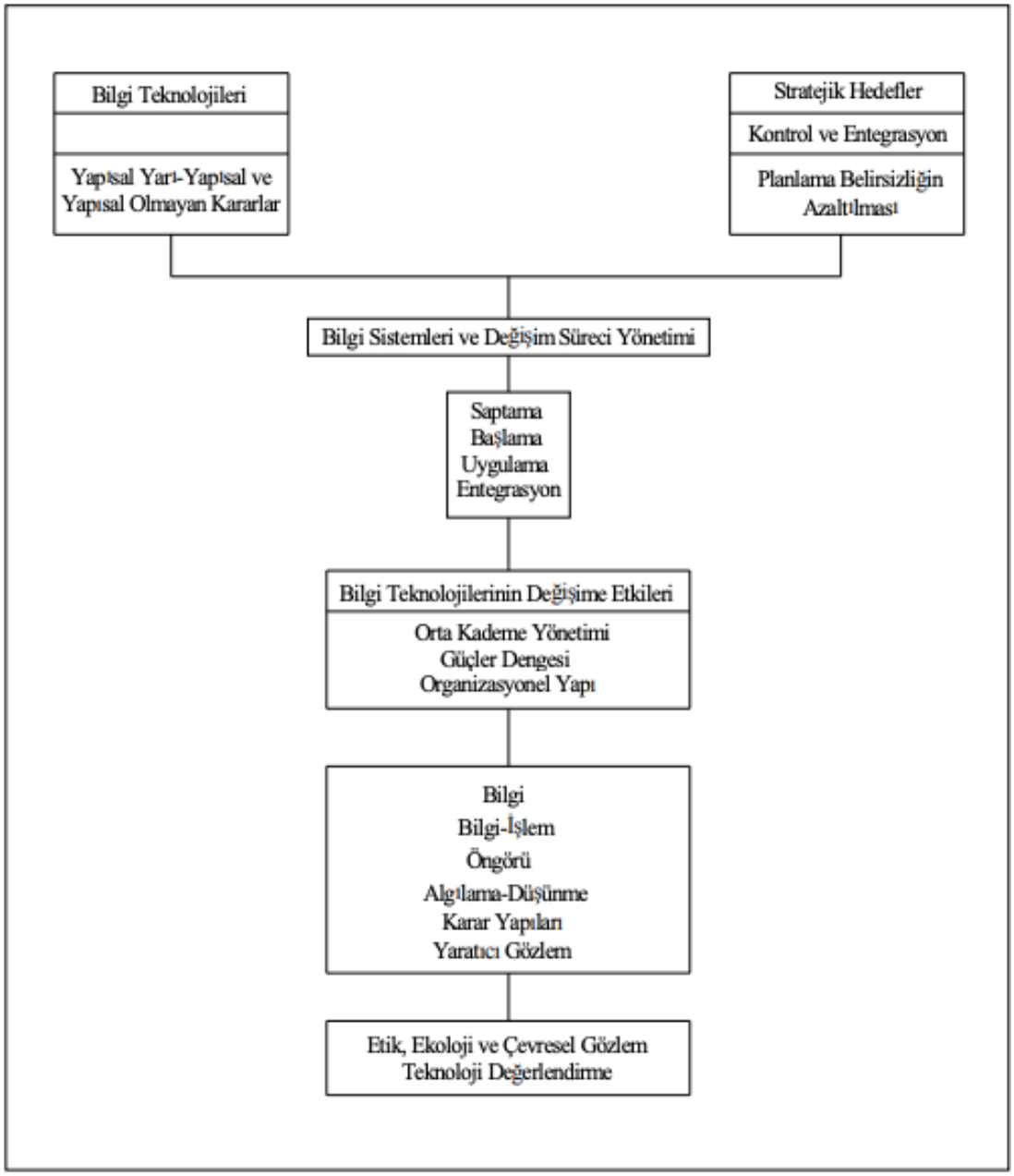

Kaynak: Kılınç, 2009: 12.

Tablo 11'de yer alan bilgilerden hareketle teknoloji yönetimini gerektiren nedenler arasında bilgi teknolojilerinin sahip olduğu kapsamın önemli etkileri olduğu

söylenebilir. Ayrıca bilgi, etik, entegrasyon, planlar, değişim sürecinin etkin şekilde yönetilmesi gibi hususların etkili olduğu anlaşılmaktadır.

İç ve dış çevre, teknoloji yönetimine duyulan ihtiyacı açıklayan bir başka husustur ve aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

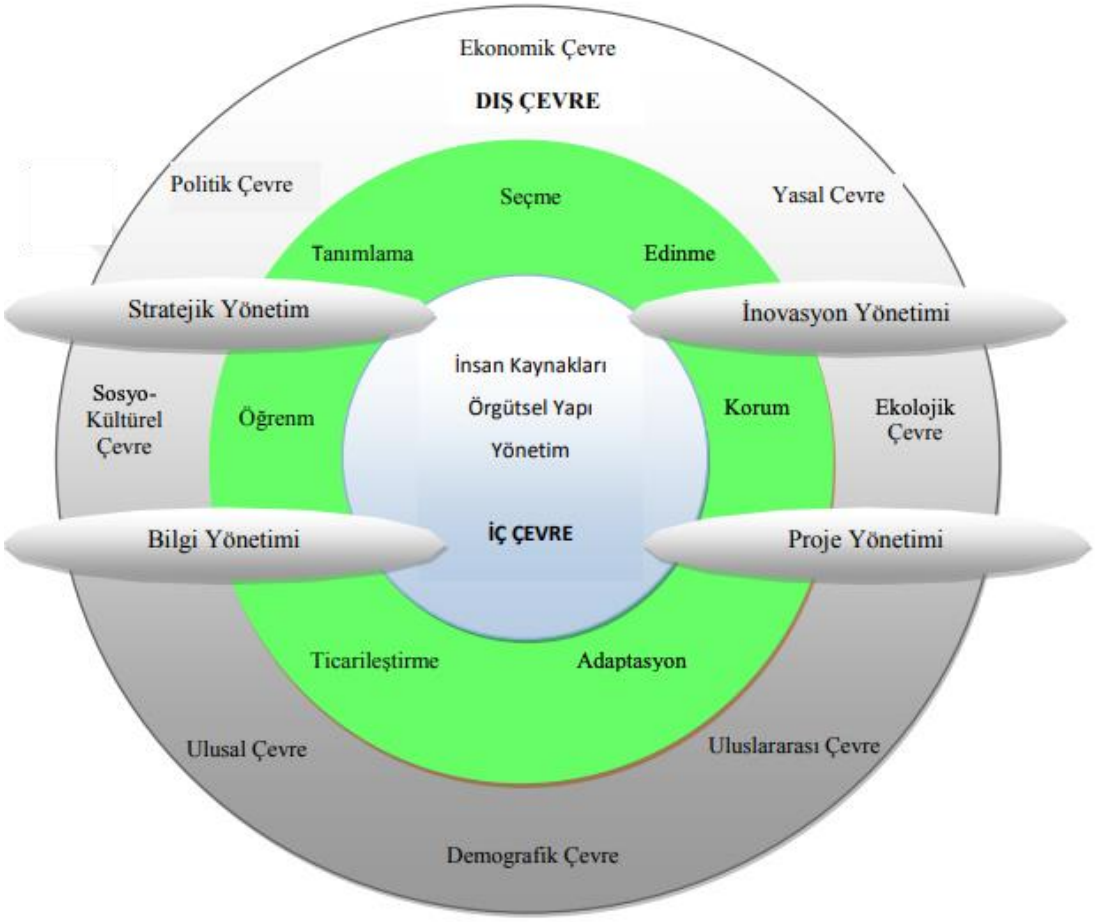

Şekil 6. Teknoloji Yönetiminin Çevresi

Kaynak: Akkoyun, 2015: 16.

Şekil 6'ya göre ekonomi, yasalar, politika, sosyal ve kültürel süreçler, ulusal ve uluslararası çevre, demografik çevre, ekolojik çevreden oluşan dış çevre teknoloji yönetimini doğrudan etkilemektedir. İnsan kaynakları, örgütsel yapı, proje yönetimi,

bilgi yönetimi, stratejik yönetim, inovasyon yönetimi, seçme, edinme, koruma gibi iç çevre unsurları da teknoloji yönetimi ile yakından ilgilidir ve teknoloji yönetimine ihtiyaç duyulmasının nedenleri arasındadır.

Teknolojideki yenilikler konusunda bir standart meydana getirilmesi için gösterilen çabalar, teknoloji yönetimine ihtiyaç duyulmasının nedenlerini açıklayan bir başka husustur. Sürekli ve hızlı bir şekilde gelişen bir alan olarak teknolojiyi etkili şekilde yönetmek ve bu alanda bir standart oluşturmak kolay değildir (Çakmak, Kılıç ve Tunçay, 2012: 21). Standart konusunda istenen noktaya ulaşılması için teknoloji yönetimi girişimlerinin önemi büyüktür.

3.4. Teknoloji Yönetimi Süreci

Teknoloji yönetimi sürecinin içeriği aşağıdaki tablo üzerinde gösterilen aşamalardan oluşmaktadır. Çalışmanın bu kısmında teknoloji yönetimi süreci incelenirken bu tablo üzerinden ilerleme kaydedilmektedir.

Tablo 12. Teknoloji Yönetimi Sürecinin Aşamaları

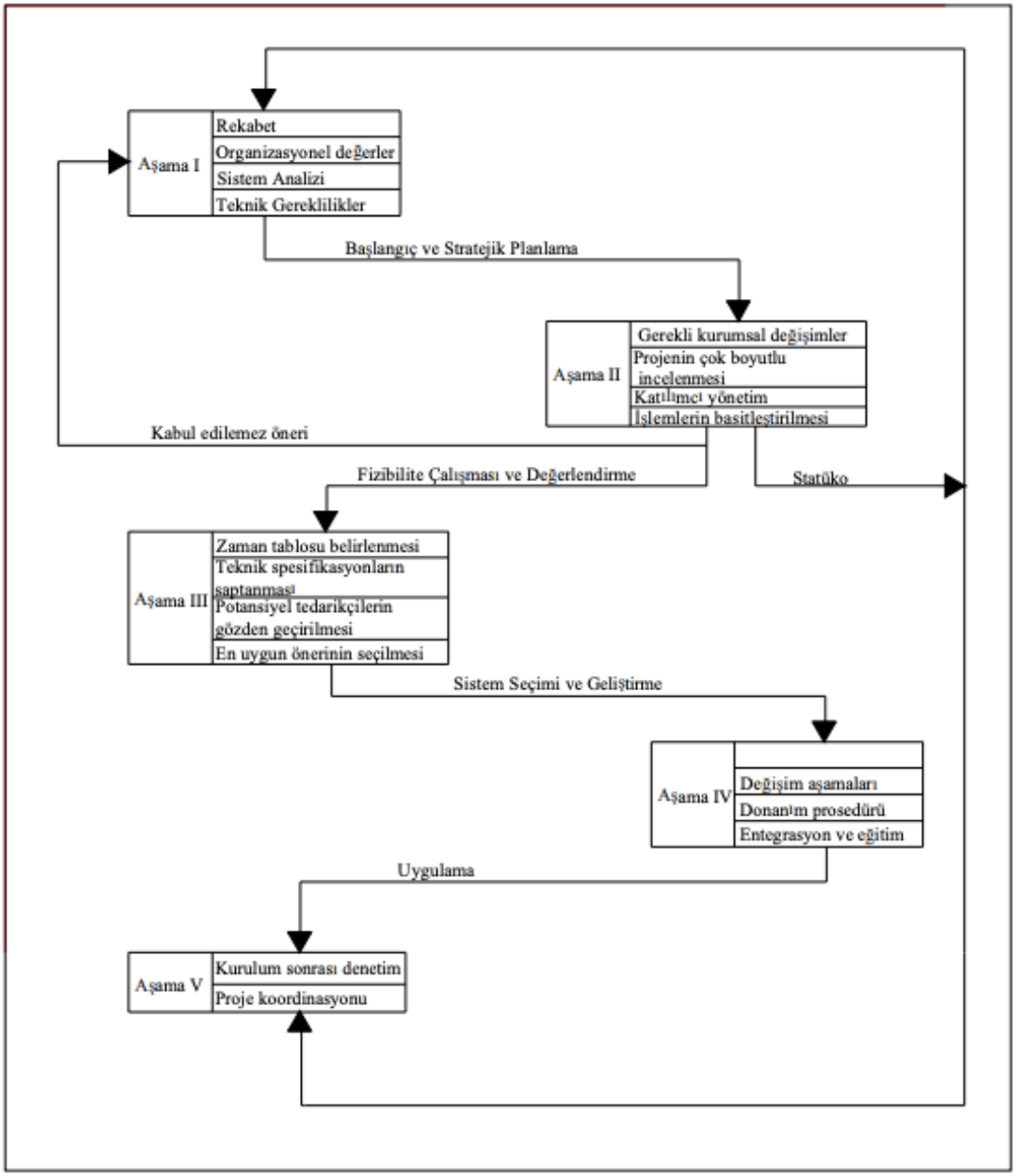

Kaynak: Kılınç, 2009: 44.

Tablo 12'ye göre teknoloji yönetimi sürecinin ilk aşamasında rekabet, organizasyon değerleri, sistem analizi ve teknik gereklilikler yer almaktadır. Başlangıç ve stratejik plan niteliğinde bu adımlardan sonra ikinci aşamaya geçilmektedir. İkinci

aşamada gerekli değişimler, çok boyutlu bir bakış açısıyla inceleme, katılımcı bir yaklaşımla hareket etme, işlemleri basit hale getirme gibi konular yer almaktadır. Teknoloji yönetimi sürecinin üçüncü aşamasında zaman tablosu belirleme, spesifik hususları tespit etme, en uygun önerileri seçmek için gözden geçirme işlemlerini yapmak gibi eylemler bulunmaktadır. Dördüncü aşama ise değişim işlemleri, prosedürler, entegrasyonu içermektedir. Bu dört aşamadan sonra geçilen son aşamada ise kurulum sonrasında denetim işlemleri yapılmakta ve gerekli koordinasyon sağlanmaktadır. Teknoloji yönetimi süreci aşamalarının bir anlamda adaptasyon niteliği taşıyan gelişmeler içerdiği anlaşılmaktadır.

3.5. Teknoloji Yönetimini Etkileyen Faktörler

Son yüzyılın ikinci yarısından itibaren teknolojideki gelişme hızı artmakta, teknolojinin gelişimi sürekli devam etmektedir. Böyle bir ortamda teknolojinin etkin bir biçimde yönetilmesi gerekmektedir ve teknoloji yönetimi kavramı gelişim göstermektedir. Teknoloji yönetimi; teknolojileri değerlendirme, teknolojiyi önceliklendirme, teknoloji gelişimini takip etme gibi faaliyetler etrafında şekillenmektedir (Altuntaş ve Dereli, 2016: 106). Burada değinilen hususların aynı zamanda teknoloji yönetimini etkilediği söylenebilir.

Teknoloji yönetiminde etkili olan faktörlerden bazıları maddeler halinde sıralandığı gibidir (Oturakçı, 2018: 5):

i. Teknolojik altyapı,

ii. Kapasite,

iii. Rekabet,

iv. Kalite/nitelik,

v. Talep,

vi. Yatırımlar,

vii. İş çevresi,

viii. Girişimcilik,

ix. Ekonomik süreçler,

x. Ulusal ve uluslararası standartlar,

xi. Sosyo-kültürel açıdan içinde bulunulan durum,

xii. Bilgi düzeyi,

xiii. İnovatif yaklaşım,

xiv. Uyum/adaptasyon,

xv. Stratejik kararlar şeklindedir.

Görüldüğü üzere teknoloji yönetimini etkileyen iç ve dış çevre kaynaklı pek çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin her birisinin farklı düzeyde etkili olduğu söylenebilir. Bununla birlikte faaliyet gösterilen alan ve odak noktasına göre etki biçiminin ve düzeyinin değişmesi söz konusudur.

Teknoloji yönetimini etkileyen başlıca faktörler aşağıdaki tablo üzerinde gösterildiği gibidir.

Tablo 13. Teknoloji Yönetimi Etkileyen Faktörler

Teknoloji Yönetimi		Süreç Yaklaşımı					
Alt Alanlar	**Önemli Noktalar**	**Tanımlama**	**Seçme**	**Edinme**	**Ticarileştirme**	**Koruma**	**Süreç Çerçevesi**
Yetkinlik ve Yetenek	Teknoloji Geliştirme fırsatları				V		
	Anahtar Yeteneklerin korunması					V	
	Teknoloji yörüngeleri		V	V	V		
Ar-Ge Yönetimi	Ar-Ge ve temel bilimler arası bağlantılar	V		V			
	Yeni teknolojilerin fark edilmesi ve değerlendirilmesi	V	V				
	Ürün yönetimi				V		
İnovasyon	İnovasyon aktivitelerinin entegrasyonu			V	V		V
	Takım yapıları ve dinamikleri						V
	Bağlamsal ve çevresel etkiler		V	V	V		
Organizasyon Öğrenme	Şirket çalışanlarının katılımı						V
	Sistematik bilgi edinimi	V		V			
	Yeni görevler için yeniden uyarlanma				V		
Yeni Ürün Geliştirme	Temel aktivitelerin örtüşmesi				V		V
	Fonksiyonel birimler arası iletişim						V
	Hız ve müşteri tepkileri				V		

Kaynak: Akkoyun, 2015: 28.

Tablo 13'te yer alan bilgilere göre yetenek, ar-ge, inovasyon, organizasyonel öğrenme, yeni ürün geliştirme teknoloji yönetimi üzerinde etkili olmaktadır. Yeteneğin etkisi teknoloji geliştirme fırsatlarında kendisini göstermekte iken ar-ge birimler arası bağlantı, ürün yönetimi, yeni teknolojilerin farkına varma gibi süreçlerde gözlenmektedir. Takım yapıları ve dinamikleri, çevresel etkiler ise inovasyon özelinde etkili olan faktörlerdir. Organizasyonel öğrenme işletme çalışanlarının katılımı, sistematik bir biçimde bilgi edinme, yeni görevler için uyarlama yapma gibi faktörleri içermektedir. Son olarak yeni ürün geliştirme kapsamında ise müşteri tepkileri, hız, temel aktivitelerin örtüşmesi hususları yer almaktadır.

3.6. Teknoloji Yönetiminin Sonuçları ve Etkileri

Rekabet üstünlüğü, teknoloji yönetiminin sonuçları ve etkileri arasında ilk olarak değinilmesi gerekenidir. Teknoloji yönetiminin etkili bir şekilde sürdürülmesi halinde stratejik açıdan rekabet üstünlüğü elde edilmektedir (Tekin ve Göral, 2010: 296). Teknoloji yönetimi, üstünlük sağlayabilmek için gerekli noktaları tespit etme ve uygulama aşamalarında öncü roller üstlenen bir yapıda olması yönüyle rekabet üstünlüğü sağlanmasını beraberinde getirmektedir.

Teknoloji yönetiminin sonuçları ve etkileri maddeler halinde sıralandığı gibidir (Çakmak, Kılıç ve Tunçay, 2012: 15-16):

i. Doğru zamanda ve doğru bir şekilde karar verebilme yeteneğine sahip olunması,

ii. İhtiyaçların belirlenmesi ve karşılanması noktasında hataların sıfırlanması suretiyle fark oluşturulması,

iii. Yaşanan teknolojik değişimlere karşı hazırlıklı olma ve proaktif bir biçimde tepki verme,

iv. Rekabet avantajı sağlayacak olan teknolojiyi doğru bir şekilde seçme ve kullanma,

v. İnsan kaynağının yetenekleri ile kullanılacak olan teknolojinin nitelikleri arasında uyum sağlama,

vi. Teknolojideki gelişmeleri ar-ge yoluyla sürdürülebilir hale getirme,

vii. Teknolojinin kullanılması sürecinde dışarıdan destek ihtiyacı olup olmayacağını önceden belirleme,

viii. Teknoloji transferi yapabilme,

ix. Yeni teknolojiler geliştirmek için gerekli bilgiyi temin etme,

x. Yenilikleri yakından takip etme ve yenilikçi (inovatif) bir bakış açısıyla hareket etme,

xi. Teknolojik gelişimi yakından takip ederek teknolojiyi önceliklendirme konusunda başarı sağlama şeklindedir.

Doğru bir şekilde ilerleyen ve yeterli etkililiğe ulaşılan bir teknoloji yönetiminin sonuçları ve etkileri, boyutlarına göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 14. Teknoloji Yönetiminin Etkileri

Bilimsel ve Teknolojik Bilgi Üretilmesi	Bilginin Çalışan Çıktılara Dönüştürülmesi	Çıktıların Kullanıcı Gereksinimleriyle Eşleştirilmesi
a) Fikir oluşturma Yeni ürün ve süreçlerin tasarlanması	**g) Teknoloji yol haritası oluşturma** Gelecekte belli bir ürünü desteklemek için ihtiyaç duyulacak teknolojilere dair planlama yapılması	**ö) İş birimi çevresel izleme** İş birimi düzeyinde, rakiplerin, tedarikçilerin, müşterilerin, teknolojilerin ve düzenleyici gibi paydaşların taranması ve analiz edilmesi
b) Ar-Ge çevresel izleme Dış çevrenin, özellikle teknoloji anlamında, taranması ve analiz edilmesi	**h) Ürün hattı planlama** Ürün hatlarının/platformlarının gelecekteki yönü için plan ve stratejiler geliştirilmesi	**p) Firma çevresel izleme** Firma düzeyinde rakiplerin, tedarikçilerin, müşterilerin, teknolojilerin ve düzenleyici gibi paydaşların taranması ve analizi
c) Ar-Ge teknoloji stratejisi Ar-Ge olarak geliştirilecek teknolojinin geliştirilme sürecinin planlanması	**i) Ürün portföy yönetimi** Şirket hedefleri doğrultusunda denge sağlamak için ürün portföyünün analiz edilmesi	**q) İş birimi iş stratejisi oluşturma** İş birimlerinin plan ve bütçesinin geliştirilmesi
d) Ar-Ge portföy yönetimi Ar-Ge proje portföyünün çeşitli boyutlarıyla şirket amaçları doğrultusunda değerlendirilmesi	**j) Olurluk/Olabilirlik incelemesi** Bir fikrin teknik imkanlar ve pazar açısından olabilirliğinin araştırılması	**r) Firma iş stratejisi oluşturma** Tüm şirketin plan ve bütçesinin geliştirilmesi
e) Entellektüel hakların korunumu Patentlerin, telif haklarının, marka ve standartların yönetimi	**k) Proje gerçekleştirimi** Bir projenin planlanması, tasarlanması, çalışacak personelin belirlenmesi ve yönetilmesi	**s) Teknolojik ihtiyaçları değerlendirme** Güncel ve gelecekteki müşterilerin hangi teknolojileri talep ettiğinin/edeceğinin belirlenmesi
f) Proje sonrası denetleme Çıkarılan derslerin tartışılması ve paylaşılması	**l) Teknoloji transferi** Bir teknolojinin / teknolojik çıktının ve onunla ilgili bilginin sahipliğinin el değiştirmesi	**t) İş birimi teknoloji stratejisi oluşturma** İş birimi seviyesinde çeşitli teknolojilerin rollerinin ve faydalarının incelenmesi
	m) Teknolojinin Kültürel Uyumu Transfer edilen teknolojiye kişisel ve yöresel becerileri ekleme	**u) Firma teknoloji stratejisi oluşturma** Şirkette Ar-Ge ve teknolojinin rolünün belirlenmesi
	n) Proje sonrası destek Teknolojiyi kullanan müşterilere destek sağlanması	**v) Başlangıç projesi/programı seçimi** Bir programın/projenin fonlanıp fonlanmayacağını belirlenmesi
	o) Bilginin Kurumsal Değere Dönüştürülmesi çalışmaları	**w) Teknoloji Adaptasyonu** Edinilen Teknolojinin Ülke İhtiyaç ve Koşullarına Uyumu
		x) *Yeni iş birimi oluşturma* Yeni ürün setlerinin / teknolojilerin / pazarların ne zaman yeni bir iş biriminin oluşturulmasına gerekçe oluşturacağının belirlenmesi
Organizasyonel Destek Sağlanması		
y) Performans yönetimi : Proje performansının ölçülmesi ve yönetilmesi		
z) Personel yönetimi : Yetenekli çalışanların bulunması ve tüm personelin eğitilmesi		
aa) Teknoloji amaçlı iş birliklerinin yönetimi: Stratejik iş birliklerinin vb. kurulması, geliştirilmesi ve yönetilmesi		

Kaynak: Ünsal, 2010: 40.

Tablo 14'e göre teknoloji yönetiminin etkilerini bilimsel ve teknolojik bilgi üretilmesi, bilginin işleyen çıktılara dönüştürülmesi, elde edilen çıktıların kullanıcı gereksinimleriyle eşleştirmesi şeklinde üç temel boyutta değerlendirmek mümkündür. Böylece fikir oluşturma, teknoloji yol haritası belirleme, teknoloji transferi, teknolojik ihtiyaçları değerlendirme, yeni iş birimleri oluşturma, entelektüel hakları koruma gibi sonuçlar ile etkilerin gözlenmesi mümkün olmaktadır.

Teknolojide ortaya çıkan yenilikler, piyasada yer alan diğer aktörler tarafından hızlı bir biçimde taklit edilebilir durumdadır. Bu nedenle anlamlı bir teknoloji meydana getirilmesi ve teknoloji unsurları arasında bağlantı kurulması gerekmektedir (Çelikçapa ve Kaygusuz, 2000: 181). Böylece teknoloji yönetiminin olumlu yöndeki sonuçları ve etkilerinin kendisini göstermesi söz konusu olmaktadır.

3.7. Teknoloji Yönetimi ile İlgili Yaklaşımlar

Genel hatlarıyla teknoloji yönetimi, mikro ve makro yaklaşım olmak üzere iki farklı yaklaşımla incelenmektedir. Mikro yaklaşım, teknoloji yönetimini işletme bazında ele almakta, organize etme ve koordine etme gibi işlemleri içermektedir. Makro yaklaşım ise teknoloji yönetimini ülkenin sosyal ve ekonomik kalkınma hedefleriyle birlikte değerlendirmekte, teknolojik yatırımlar ve teknoloji altyapısını kapsamaktadır (Ertekin, 2014: 12).

Teknoloji yönetimi yaklaşımları kapsamında gelişim gösteren araçlar ve teknikler ile bunlara dair aktiviteler aşağıdaki tablo üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 15. Teknoloji Yönetimi Yaklaşımlarına Göre Araçlar ve Aktiviteler

Teknoloji Yönetimi Araçları ve Teknikleri	İlgili Teknoloji Yönetimi Aktiviteleri
Stratejik düşünme teknikleri (GZFT analizi, Porter'ın 5 güç analizi)	Teknoloji stratejisi
Teknoloji tanımlama teknikleri (Değer zinciri analizi)	Teknoloji edinme, teknoloji transferi
Pazar analizi (Maliyet-fayda analizi, istatistiksel karar verme modelleri)	Teknoloji stratejisi, teknoloji edinme, teknoloji planlaması
Karşılaştırma	Teknoloji stratejisi, teknoloji transferi, teknoloji değerlendirmesi
Teknoloji öngörüsü (Matematiksel programlama teknikleri, izleme, benzetim, teknoloji yol haritaları, karar ağaçları, metodolojik teknoloji öngörme teknikleri, trend analizi, teknoloji yaşam döngüsü analizi, teknoloji-ürün matrisi analizi, modelleme, uzman görüşleri)	Teknoloji planlanması ve öngörüsü, teknoloji değerlendirilmesi
Telif Hakları (Lisanslama, patent analizi)	Teknoloji transferi, teknolojinin korunması, teknolojinin ticarileştirilmesi ve pazarlama, bilgi yönetimi
Portföy yönetimi (2-3 boyutlu matrisler, değer-başarı olasılık matrisi, teknolojik pozisyon-olgunluk matrisi, teknoloji verimlilik analizi, kontrol listeleri, teknik ve ekonomik teknoloji analizi)	ArGe yönetimi, teknolojiden faydalanma, teknolojinin entegrasyonu
Proje değerlendirmesi (Risk-getiri analizi, kapasite ve darboğaz hesaplaması, tersine mühendislik)	Teknoloji değerlendirmesi, teknolojiden faydalanma
Sürekli iyileştirme (Beyin fırtınası)	ArGe yönetimi, teknolojiden faydalanma, bilgi yönetimi
Yaratıcılık (Yaratıcılık ve değişimin desteklenmesi, senaryo planlaması, takım çalışması, profosyonel gelişim için eğitim)	ArGe yönetimi, bilgi yönetimi

Kaynak: Ünsal, 2010: 33.

Tablo 15'te yer alan bilgilerden hareketle teknoloji yönetimi; stratejik düşünme, pazar analizi, karşılaştırma, sürekli iyileştirme, üretkenlik, teknoloji öngörüsü gibi tekniklerle ilgili aktiviteleri içermektedir. Teknolojiyle ilgili planlama, transfer, stratejileri uygulama, teknolojiyi etkili bir şekilde değerlendirme, ar-ge, bilgi yönetimi gibi aktiviteler ise teknoloji yönetimi yaklaşımlarının beraberinde getirdiği aktiviteleri içermektedir.

4. TERÖRİZMLE MÜCADELEDE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ

Çalışmanın dördüncü bölümü terörizmle mücadelede teknoloji yönetimi hakkındaki araştırmaya ayrılmıştır. Bu araştırma gereğince terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisi, terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini gerektiren nedenler, terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin kullanılmasında dikkat edilmesi gerekenler, terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin etkileri, terörizmle mücadelede teknoloji yönetimi kullanılmasına yönelik örnekler konu başlıkları altında açıklamalar getirilmektedir.

4.1. Terörizmle Mücadele ve Teknoloji İlişkisi

Gelişen teknoloji, yalnızca terörle mücadele eden güvenlik güçleri tarafından kullanılmamakta, terör örgütleri de yeni teknolojiye uygun ürünleri satın alarak eylemlerini farklı bir noktaya taşıyabilmektedir. Terör örgütleri, teknolojiyi kullanarak propaganda yapma, iletişim kurma, eylem gerçekleştirme gibi konularda kendilerine fırsatlar oluşturmaktadır (Güçlü, 2014: 103). Terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkilerinin yalnızca terörist unsurları etkisiz hale getirme açısından değil teröristlerin faaliyetleri açısından ele alınması gerektiği bu bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır.

Teknolojide kaydedilen ilerlemeye paralel olarak teknolojinin terörizmle mücadelede daha fazla kullanılması söz konusudur. Benzer durum teröristlerin de daha gelişmiş silahlara sahip olması gibi örneklerle terörizm açısından da gelişim yaşanmasını içermektedir. Terörizmle mücadelede her dönemde farklı zorluklar söz konusudur (Bowers ve Key, 1998: 22). Teknolojik açıdan karşılaşılan zorluklar da günümüzdeki zorluklar arasında gösterilmektedir.

Terörizm ve teknoloji ilişkisinde gelişen teknolojiyle birlikte insani unsurların kullanımını en aza düşüren sistemlerin kullanılması tercih edilmeye başlamıştır. Yapay zeka, robotlar, insansız araçlar terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisi kapsamında yer almaktadır (Alaca, 2020: 497). Ülkelerin terörle mücadele süreçlerinde verdiği kayıplar, teknolojinin daha etkili şekilde kullanılması ve insan unsurlarının en düşük düzeye indirilmesi gibi örneklerle terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisi kapsamında bulunmaya başlamıştır.

Teknolojinin ordular tarafından savaşta veya terörle mücadelede kullanılması ile teröristler tarafından kullanılması arasında önemli bir fark vardır. Konvansiyonel kuvvetler teknolojiyi teröristleri bulmak ve hedef almak için araçsal bir şekilde kullanırken, teröristler teknolojiyi çoğunlukla sembolik bir şekilde, grafik korku eylemleri yoluyla zorlamak ve caydırmak için kullanırlar. Bu nedenle, teknoloji ve terörizm arasındaki ilişki, askeri karar alma süreçlerinden sorumlu olanlar tarafından daha iyi anlaşılmayı hak eden bir konudur (Ashraf ve Filippidou, 2017: 7).

Terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisi kapsamda yer alan diğer hususlar aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Terzi, 2018: 79):

i. Ekipman/malzeme üretimi,
ii. Araştırma,
iii. Geliştirme,
iv. Bilgi edinme,
v. Teknik destek sağlama,
vi. Veri hizmetleri,
vii. Anlık destek,
viii. İnsan kullanımını minimuma düşürme,
ix. Bakım hizmetleri,

x. Kontrol işlemleri,

xi. Hızlı şekilde hareket edecek işlemler şeklindedir.

Görüldüğü üzere bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisinde yeni teknolojilerin ortaya çıkması, bunun sonrasında takip edilen süreçler belirleyici rol oynamaktadır. Başka bir deyişle ülkelerin terörle mücadelede kullandığı teni teknolojiler, terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisinin temelinde yer almaktadır.

İstihbarat, terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisini oluşturan unsurlar arasında önemli bir yere sahiptir. İstihbarat, gizliliğin esas olduğu bir alan konumundadır ve bu nedenle istihbaratla ilgili kesin bilgilere ulaşılması güçtür. Ancak terörizmle mücadele edilirken istihbarat birimlerinin teknoloji en üst düzeyde kullandıkları söylenebilir. İstihbarat aracılığıyla elde edilecek olan bilgiler, terörizmle mücadelede kritik roller üstlenmektedir (Köseli, 2009: 53). Yeni teknolojilerin kullanılması, elde edilecek bilgilerin temel belirleyicileri arasındadır. Dolayısıyla terörizmle mücadele ve teknoloji ilişkisinde istihbaratın öncelikli rolleri olduğu değerlendirmesi yapılabilir.

4.2. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetimini Gerektiren Nedenler

Uluslararası terörizmin yapısının değişmesi, terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini gerektiren nedenlerden birisidir. Terör örgütlerinin teknolojiyi kullanarak propaganda yapması, militan elde etmesi gibi örnekler bu konuda çalışma yapılmasını gerektirmiştir. Soğuk Savaş sonrasında terörizmde değişimler gözlenmiştir (Kartal, 2018: 41). Bu da terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini gerekli kılmaktadır.

Eylemlerin merkezi olup olmamama durumu terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini gerektiren nedenler arasındadır. Aşağıdaki tabloda buna yönelik örnekler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Tablo 16. Medya Merkezli Olan ve Olmayan Terör Eylemleri

Medya Merkezli Terör Eylemi	Medya Merkezli Olmayan Terör Eylemi
Teröristler gazetecileri ya da medyatik kişilikleri eylemlerine dâhil eder.	Eylemleri sahiplenen kimse yoktur.
Terörist grup eylemi üstlendiğini duyurur.	Eyleme ilişkin bilgiler ve görüntüler kamuyla paylaşılmaz.
Terörist grup medyayı eylem ve amacı hakkında bilgilendirir.	Eylemler daha az haber değeri olan ülkelerde gerçekleştirilir.
Terörist grup ya da kişi medyaya demeç verme konusunda gönüllüdür.	Olaylar standart prosedürle gerçekleştirilir ve önceki olaylara benzerdir.
Terörist grup eyleme ilişkin bilgileri ve görüntüleri internet ya da diğer medyalar aracılığıyla kamuya ulaştırır.	Dikkat çekmeyen ya da tanınmamış kurbanlar vardır.
Eylemler haber değeri taşıyan ülkelerde ya da haber değeri taşıyan kişilere yöneliktir.	En çok tercih edilen eylemler saldırı ya da bombalamadır.
Eylemler ölümlere ya da yaralanmalara neden olur.	
Eylemler dramatiktir.	
En çok tercih edilen eylemler fidye gerekçesiyle olmamak şartıyla uçak kaçırma ve rehine almadır.	

Kaynak: Avşar, 2017: 120.

Tablo 16'ya göre terörün medya merkezli olup olmamasına göre süreçler farklılık göstermektedir. Bu da terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin kullanılmasına olan ihtiyacı doğrudan etkilemektedir. Terör eylemlerinin medya merkezli olması halinde teknoloji yönetiminin daha etkin bir şekilde kullanılması gerektiği yukarıdaki tabloda yer alan bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır.

Terörizm ile konvansiyonel savaş arasındaki ayrım, konvansiyonel savaşlarda yapılan eylemlerin önceliğinin sonuç odaklı olması, terörizmde ise şiddet içeren eylem ve eylemlerin öncelikli olmasıdır. Terörün bu yönü, teröristlerin istemedikleri yer ve zamanda harekete geçmelerini engelleyebilir. Terör eylemi ulusal veya uluslararası düzeyde haber değeri taşımıyorsa, şansları olsa bile genellikle bu tür eylemleri

sahnelemekten kaçınabilirler (Güler, 2012: 19). Terör eylemlerinin yapısı ve sonuçları, teknoloji yönetimi ile ilişkilidir. Değinilen bu hususlar, terörizmle mücadelede teknoloji yönetimini gerektiren nedenler kapsamında değerlendirilmektedir.

4.3. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetiminin Kullanılmasında Dikkat Edilmesi Gerekenler

Terörü yenmek için teknolojinin itici güç olacağı düşüncesi yayın şekilde dile getirilmektedir. Geliştirilen yeni bir teknoloji terörle mücadele kullanılırken benzer şekilde teröristler de bu durumun farkına vararak başka teknolojileri kullanmaya yönelmektedir (Yalçınkaya, 2019: 33). Böyle durumlarda terörle mücadele süreçleri sekteye uğramaktadır. Teknoloji yönetiminin kullanımında bu işleyişin dikkate alınması gerekmektedir.

Teknoloji yönetiminin iç ve dış çevresi, terörizmle mücadelede dikkat edilmesi gerekenlerden birisidir. Bu kapsamda yer alan başlıca hususlar aşağıdaki tablo üzerinde gösterildiği gibidir.

Tablo 17. Teknoloji Yönetiminin İç ve Dış Çevresi

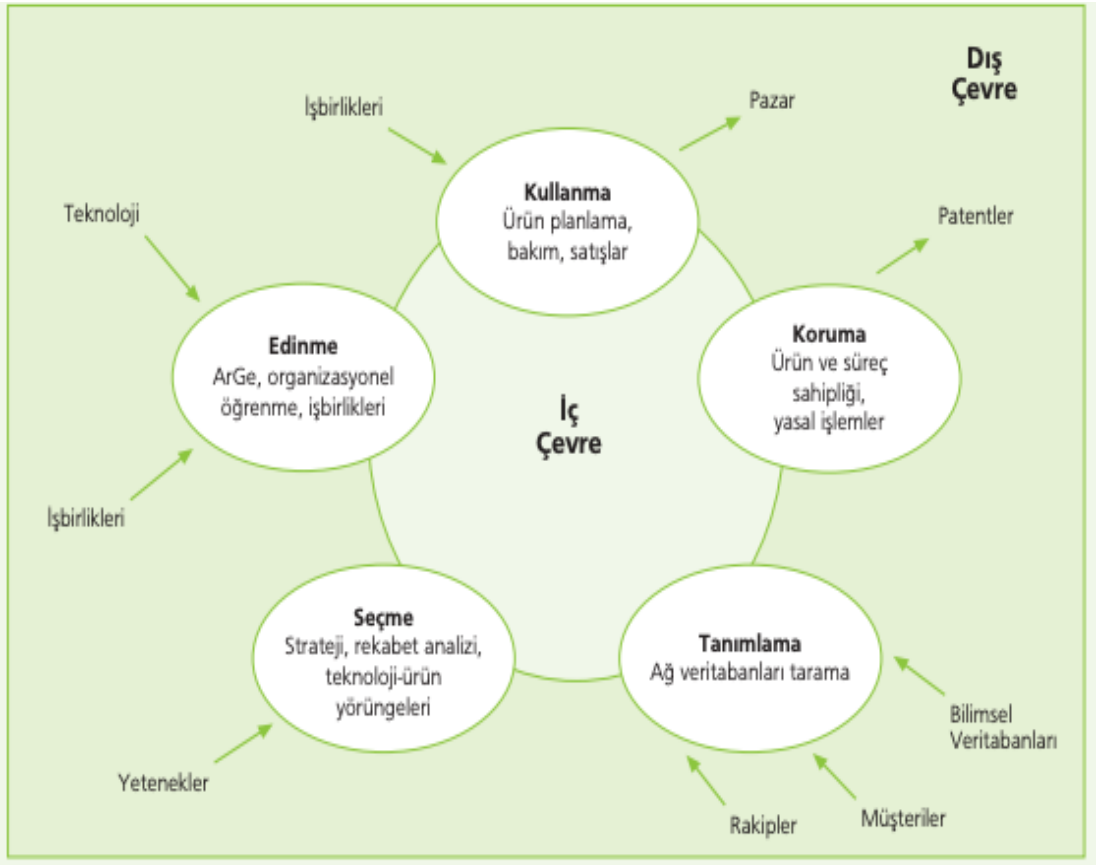

Kaynak: Çakmak, Kılıç ve Tunçay, 2012: 35.

Tablo 17'deki bilgilere göre işbirlikleri, yetenekler, pazar, patentler, bilimsel veri tabanları, koruma, ürün planlama ve kullanımı gibi teknoloji yönetiminin iç ve dış çevresini oluşturan unsurların dikkate alınması gerekmektedir. Pek çok faktörün bir arada ele alınmasını göstermesi yönüyle teknoloji yönetiminin iç ve dış çevre faktörleri ayrı ayrı önemli bir yere sahiptir.

Terör örgütleri, teknolojiyi iletişim kurma amaçlı olarak etkin bir şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Deepweb, çevrimiçi oyunlar, vpn gibi alanlarda terör örgütü mensuplarının iletişim kurdukları bilinmektedir (Kaplan, 2020: 230). Zamanla farklı seçeneklerin gündeme gelmesi de söz konusu olabilecektir. Terörizmle

mücadele edilirken teknoloji yönetimini kapsamında teröristlerin bu ve benzer yöndeki eğilimlerinin göz önünde bulundurulmasında fayda vardır.

4.4. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetiminin Etkileri

"Teröristle mücadele sırasında yeni teknolojilerle donatılmış bir zırha sahip olarak ölüm oranları daha düşük olabilecektir" (Alaca, 2020: 506). Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin etkileri, öncelikle insan kayıplarının önlenmesi adına fayda sağlamaktadır. Terörizmle mücadele edilirken en başta odaklanılması gereken husus budur, çünkü insan sağlığı her şeyin önünde gelmelidir. Türkiye, verdiği binlerce şehit ile bu konuda en acı tecrübeleri yaşayan ülkelerden bir tanesidir.

Yeni teknolojiler, terörle mücadelede kullanılmaktadır. Aşağıda terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin etki alanları sıralanmaktadır (https://tasam.org/tr-TR/Icerik/55666/terorizmle_mucadelede_yeni_teknolojilerin_kullanilmasi):

i. Robot teknolojisi,
ii. Roket teknolojisi,
iii. İstihbarat,
iv. Savunma teknolojileri,
v. Güvenlik teknolojileri,
vi. Geniş kitlelere ulaşma,
vii. İçerik depolama,
viii. Güvenli iletişim,
ix. Yüz tanıma sistemleri,

x. Giyilebilir alarm sistemleri,

xi. Duvar arkasını görecek teknolojiler,

xii. İnsansız araçlar (uçak, tank gibi),

xiii. Hassas detektörler,

xiv. Sualtı ateşleme sistemleri,

xv. Teröristler tarafından tuzaklanan patlayıcıları imha etmek için kullanılan ekipmanlar şeklindedir.

Görüldüğü üzere yeni geliştirilen teknolojiler, ülkeler tarafından terörizmle mücadelede daha iyi sonuçlar alabilmek için hızlı bir şekilde uygulamaya koyulmakta ve yaygın şekilde tercih edilmektedir.

Sahada terörist unsurlarla mücadele için teknolojinin kullanılmasının yanında siber terörizmle mücadele edilmesinde de teknoloji yönetiminin tercih edilmektedir. Dünya genelinde siber terörizmle mücadele edilmesi için yeni politikalar üretilmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede sürdürülebilir bir şekilde çözüm getirilmesi mümkün olacaktır (Terzi, 2018: 93).

4.5. Terörizmle Mücadelede Teknoloji Yönetimi Kullanılmasına Yönelik Örnekler

Türkiye'de terörizmle mücadelede teknoloji yönetimi, son yıllarda yaygın olarak gündeme gelmektedir. Özellikle İHA ve SİHA konusunda yaşanan gelişmeler, Türkiye'nin terörizmle mücadelesinde teknoloji kullanımına dair ön plana çıkmış durumdadır. Yurtiçi ve yurtdışında yürütülen barış operasyonlarında İHA ve SİHA kullanımı ile elde edilen başarılar sık sık gündeme gelmektedir (Erdinçler, 2021: 50).

Bu bölümde verilecek örneklerde İHA ve SİHA teknolojisi ağırlıklı olacak şekilde örnekler ve veriler paylaşılmaktadır.

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

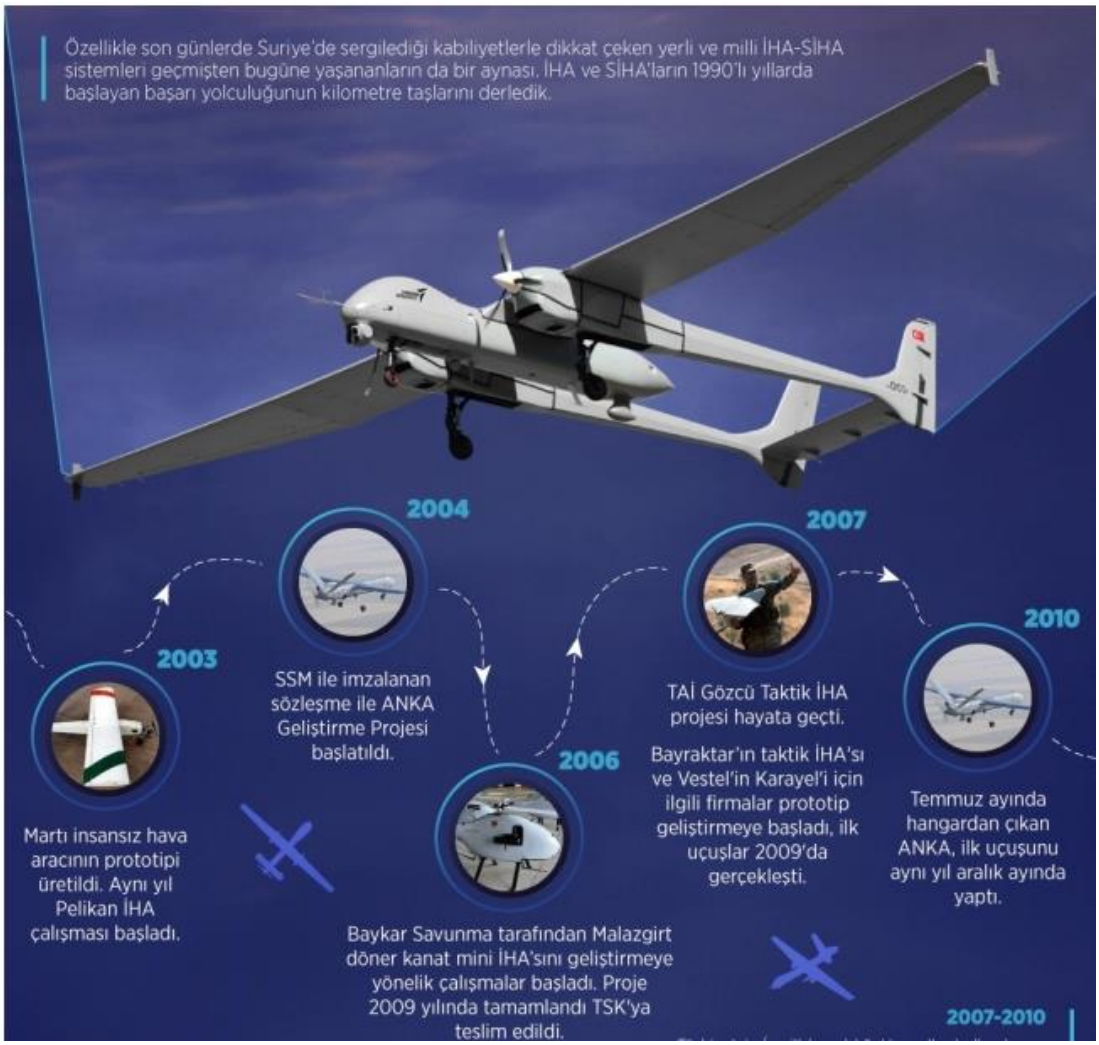

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

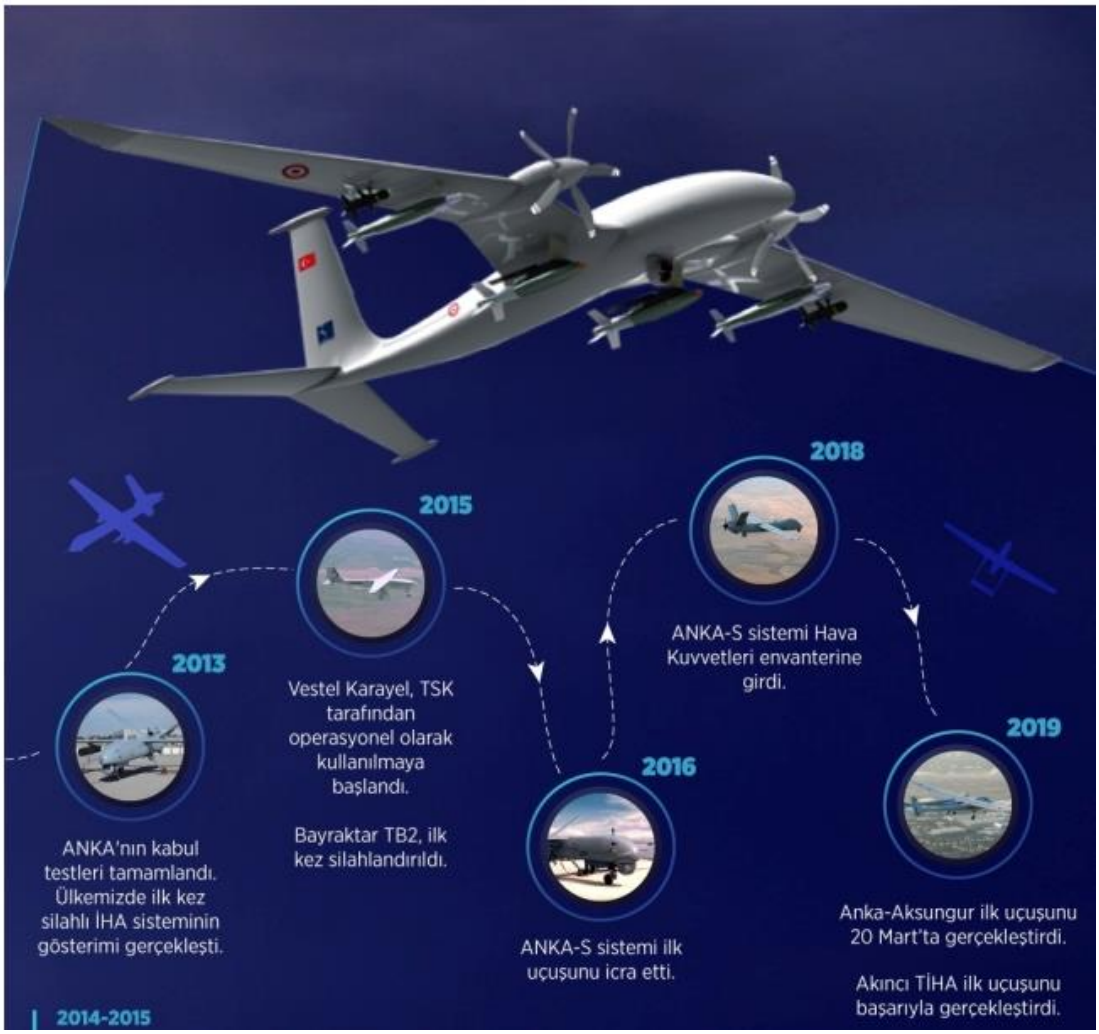

Kaynak: https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Türkiye'nin terörle mücadelesi konusunda uzun süredir gündemde olan İHA ve SİHA teknolojisi, uzun çalışmaların sonucunda yerli yazılımlarla üretilmiştir. 20 yılı aşkın bir süreyi bulan bu gelişme, Türkiye'nin terörizmle mücadelesinde farklı bir döneme girilmesi sebebiyle ayrıca önemlidir. Gelinen noktada Türkiye, SİHA üreten sınırlı sayıda ülkeler arasında yer almaktadır ve bunun yansımasını son yıllardaki terörle mücadelesinde net bir biçimde görmektedir.

MODEL	ÜRÜN	MENŞE	SINIF	GİRİŞ	ADET	İŞLETİMCİ	NOTLAR
Black Hornet	FLIR	ABD	I	2018		Özel Kuvvetler	
Serçe-1	Aselsan	Türkiye	I	2018	500+	Kara Kuvvetleri, Jandarma	
Harpy	IAI	İsrail	I	1999	100	Kara Kuvvetleri	
Kargu	STM	Türkiye	I	2018	160+		
Bayraktar Mini	Baykar	Türkiye	I	2007	200+	Kara Kuvvetleri, Jandarma	
Bayraktar TB2	Baykar Makina	Türkiye	III	2015	86	Kara Kuvvetleri, Jandarma, Donanma	
Heron 1	IAI	İsrail	III	2010	7	Hava Kuvvetleri	
ANKA	TUSAŞ	Türkiye	III	2016	12+	Hava Kuvvetleri, Donanma, Jandarma, MIT	ANKA-A, ANKA-B, ANKA-S modelleri
Karayel-SU	Vestel Defence	Türkiye	III				Kiralandı
Kargu-2	STM	Türkiye	I	2019	356		Gezgin Mühimmat
Songar	Asisguard	Türkiye	I	2019			

Kaynak: https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

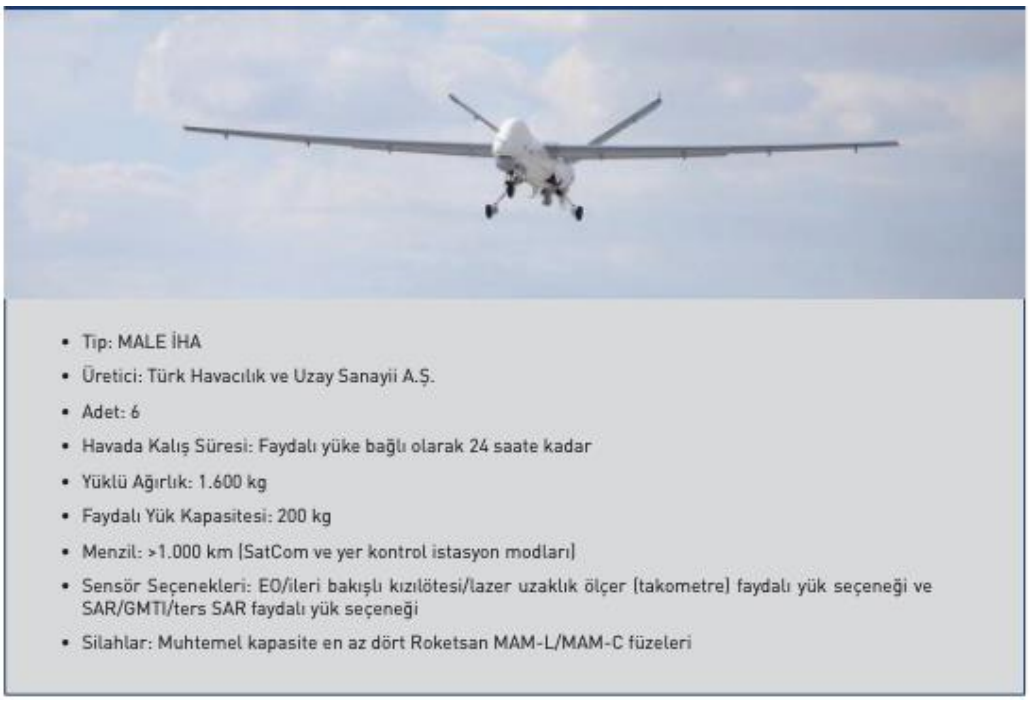

- Tip: MALE İHA
- Üretici: Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş.
- Adet: 6
- Havada Kalış Süresi: Faydalı yüke bağlı olarak 24 saate kadar
- Yüklü Ağırlık: 1.600 kg
- Faydalı Yük Kapasitesi: 200 kg
- Menzil: >1.000 km (SatCom ve yer kontrol istasyon modları)
- Sensör Seçenekleri: EO/ileri bakışlı kızılötesi/lazer uzaklık ölçer (takometre) faydalı yük seçeneği ve SAR/GMTI/ters SAR faydalı yük seçeneği
- Silahlar: Muhtemel kapasite en az dört Roketsan MAM-L/MAM-C füzeleri

Kaynak: https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

- Tip: Taktik İHA
- Üretici: Kale-Baykar
- Adet: 46
- Havada Kalış Süresi: Faydalı yüke bağlı olarak 24 saate kadar
- Yüklü Ağırlık: 650 kg
- Faydalı Yük Kapasitesi: 55 kg
- Menzil: 150 km (yer kontrol istasyonundan yönetimli kontrol menzil ile sınırlı)
- Sensör Seçenekleri: IR ve EO kamera, lazer tasarımcı, laser uzaklık ölçer (takometre) LRF
- Silahlar: En fazla dört Roketsan MAM-L/MAM-C füzesi

Kaynak: https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

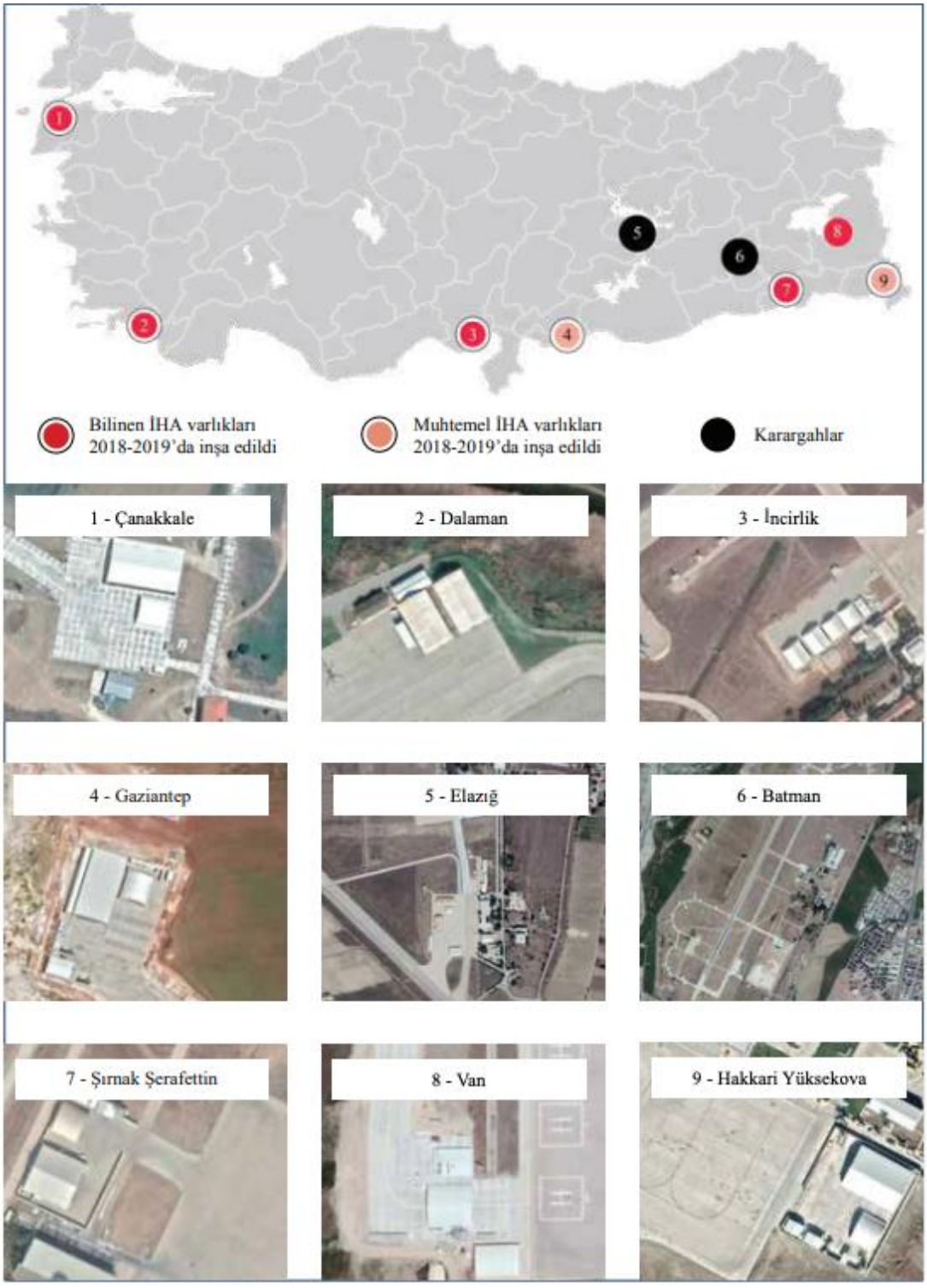

Kaynak: https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

MAM-L mini akıllı mühimmat düşük ağırlığı ile İHA, hafif taarruz uçakları ve ağırlığın kritik olduğu hava-yer görevlerine yönelik geliştirilmiştir. MAM-L sabit ve hareketli hedeflere karşı yüksek vuruş hassasiyetine sahiptir.

Teknik Özellikler

Çap	160 mm
Uzunluk	1 m
Ağırlık	22 kg
Menzil	8 km (Opsiyonel Ataletsel Navigasyon Sistemi/Küresel Konumlama Sistemi özelliği ile 14 km)
Arayıcı Başlık	Yarı Aktif Lazer Arayıcı Başlık
Harp Başlığı Tipi	Reaktif Zırhlara Karşı Etkili Tandem Yüksek İnfilaklı Parçacık Etkili Termobarik
Tapa Tipi	Çarpma, Yaklaşma
Platformlar	İHA

Kaynak: https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Mini Akıllı Mühimmat (MAM-C) düşük ağırlığı ve 1 metreden kısa boyuyla İHA, hafif taarruz uçakları ve ağırlığın kritik olduğu hava-yer görevlerine yönelik geliştirilmiştir. MAM-C sabit ve hareketli hedeflere karşı yüksek vuruş hassasiyetine sahiptir.

Teknik Özellikler

Çap	2,75" (70 mm)
Uzunluk	970 mm
Ağırlık	6,5 kg
Menzil	8 km
Arayıcı Başlık	Yarı Aktif Lazer Arayıcı Başlık
Harp Başlığı Tipi	Çok Maksatlı Başlık (Parça Tesirli, Zırh Delici ve Yangın Çıkarıcı) Yüksek İnfilaklı Parçacık Etkili
Platformlar	İHA

Kaynak: https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Terörizmle mücadelede kullanılan teknolojilerin sahip olduğu özellikleri açıklayan bu görsellerde, neden terörizmle mücadele gereğince teknoloji yönetiminin önemli bir konumda olduğuna yanıt niteliğinde bilgiler yer almaktadır.

Türkiye'nin İHA ve SİHA'lar aracılığıyla yaptığı bazı operasyon bilgiler aşağıda gösterildiği gibidir.

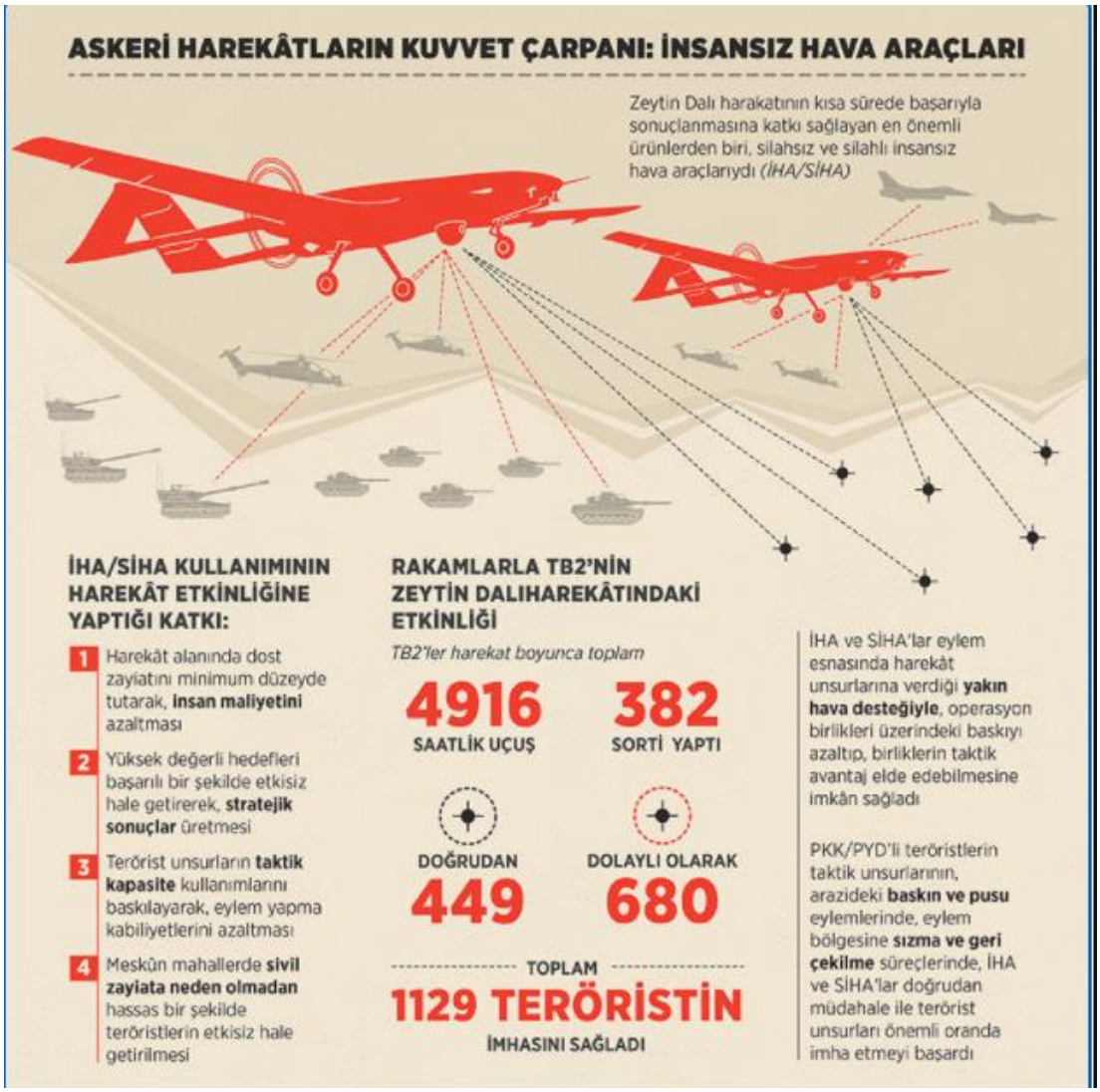

Kaynak: http://setav.org/assets/uploads/2018/04/iha_864.jpg , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/7039 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/msb-bahar-kalkani-harekati-ile-idlibde-buyuk-bir-insanlik-draminin-onune-gecildi/2159345 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Terörizmle mücadelede yakın zamandaki operasyonlara dair paylaşılan bu örnekler, teknolojinin doğru bir şekilde kullanılması halinde teröre büyük darbeler vurulabileceğini göstermektedir. Türkiye özellikle terör tehdidinin yüksek olduğu Irak'ın kuzeyi ve Suriye'nin kuzeyinde bu operasyonları sürdürmektedir. Bu gibi örneklerin sayısını artırmak mümkündür.

Hava savunma sistemleri ve zırhlı araçlar, terörizmle mücadelede teknoloji yönetimi konusunda yer verilmesi gereken örnekler arasındadır. Bunlara dair örnekler ise aşağıda paylaşılmıştır.

Kaynak: https://www.ensonhaber.com/galeri/dunyada-kullanilan-hava-savunma-sistemleri#7 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.ensonhaber.com/galeri/dunyada-kullanilan-hava-savunma-sistemleri#7 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.defenceturk.net/devam-eden-guvenlik-ve-ozel-arac-projeleri , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.defenceturk.net/devam-eden-guvenlik-ve-ozel-arac-projeleri , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Kaynak: https://www.defenceturk.net/devam-eden-guvenlik-ve-ozel-arac-projeleri , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Hava savunma sistemleri ve zırhlı araçlar, terörizmle mücadelede güvenlik odaklı bir şekilde teknoloji yönetiminin kullanılması olarak nitelendirilmektedir. Füze saldırılarına önlem amaçlı olarak kullanılan hava savunma sistemleri, roketleri imha etme işlevini yerine getirmektedir. Zırhlı araçlar ise mayın, el yapımı patlayıcı gibi tuzaklara karşı güvenlik güçlerini korumaktadır.

Görseller halinde paylaşılan örneklerin her birisi, ülkelerin güvenliklerini sağlama ve terörle mücadelede başarılı sonuçlar elde etme hedeflerine hizmet etmektedir. Türkiye açısından kara ve hava araçlarının yurt içi ve yurt dışında yürütülen terörle mücadele operasyonlarında hayati öneme sahip olduğu yakın geçmişteki örneklerle tecrübe edilmiştir. Bu nedenle dünyada terörizmle mücadele eden ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin ön plana çıktığı değerlendirmesi yapılabilir.

Terörizmle mücadelede teknoloji yönetimi, yeni uygulamaların varlığını beraberinde getirmektedir. Örneğin Birleşmiş Milletler Raporuna göre ilk otonom drone saldırısını Türk yapımı Kargu gerçekleştirmiş, Libya'da komut almadan yapay zekasıyla yani otonom olarak hedefi başarılı bir şekilde vurmuştur (https://www.yenisafak.com/dunya/bmye-gore-ilk-otonom-drone-saldirisini-turk-yapimi-kargu-gerceklestirdi-3635866?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=yenisafak). Paylaşılan Birleşmiş Milletler Raporunda, bu olayın insansız hava araçlarının kendi zekalarıyla yani bir komut almaksızın gerçekleştirdiği ilk saldırı olabileceğini dikkat çekilmektedir. Türkiye'nin Libya'da yürütülen operasyonlarda kullandığı bu araçlar, terörizmle mücadele ve teknoloji yönetimi açısından önemli bir yere sahiptir. Yine Suriye'de yürütülen operasyonlarda sürü SİHA operasyonlarının yürütülmesi, Türkiye'nin teknoloji yönetimini kullanımına örnekler arasında yer almaktadır. Bu ve benzer yöndeki gelişmeler, ilk niteliği taşıyan gelişmeler olması sebebiyle dünya kamuoyunda ses getirmiştir.

"Değişen gelişen ve küreselleşen dünya coğrafyasında, ülkelerin savaş, savunma ve güvenlik alanlarındaki aldığı tedbirlerde, değişime paralel her gün güncellenmektedir. Bilişim alanındaki teknolojik yenilikler, yapay zekâ ve robotik mühendislik konusunda son 8-10 yıl içindeki hızlı değişim, insansız sistemleri hayal

ürünü olmaktan çıkarmış ve günümüz muharebe sahalarının içine sokmuştur. Bu bağlamda muharebe sahalarında alınan tedbirlerin en başında insan kaynaklı savaş ve savunma teknolojisi yerini insansız savaş aletlerine bırakmaktadır. Gelişen teknoloji sayesinde karada ve havada kullanılan çeşitli ihtiyaçlara karşılık veren insansız araçların üretimini arttırmıştır" (Tansu ve Katrancı, 2020: 340). Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin kullanımı bu ifadelerle özetlenebilir.

Sonuç olarak teknoloji yönetiminin terörizmle mücadele alanında planlı ve doğru bir şekilde kullanılması, ülkelerin terörizmle daha başarılı sonuçlar elde etmesine olanak tanımaktadır.

SONUÇ

Dünyanın ortak bir sorunu olarak terörizm, toplumlar için büyük bir tehdit konumundadır. Terörizmle mücadele konusunda Soğuk Savaşın ardından yaşanan değişim, bir yandan da teknolojideki gelişmelerin bu alana yansıması ile birlikte iyice hızlanmıştır. Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin araştırılması amacıyla hazırlanan çalışmada ulusal ve uluslararası terörizmi önlemede teknoloji yönetiminin öncü roller üstlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Uluslararası bir sorun olarak terörizm, ülkelerin birlikte hareket ederek çözüm üretmesi gereken bir konudur. Her ne kadar uluslararası bir sorun olarak kabul edilse de terörizm konusunda ortak bir şekilde hareket edilmemesi, terör örgütlerine hareket alanı meydana getirmektedir. Bu koşulların terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin önemini artırdığı yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Bilginin yönetimi ve stratejik yönetim alanında gelişmeler yaşanması ile birlikte teknoloji yönetimi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Teknolojideki gelişmelerin meydana getirdiği belirsizliklerin kontrol altına alınabilmesi ve teknolojinin etkili bir biçimde kullanılabilmesi için teknoloji yönetiminin gerektiği çalışmanın ulaştığı sonuçlar arasında yer almaktadır.

Teknoloji yönetimi ve terörizm ilişkisinde ülkelerin verdiği maddi ve manevi kayıplar merkezi konumdadır. Özellikle insani unsurların kullanımını en aza indirerek insan hayatını riske atma konusunda atılan adımlar, teknoloji yönetimi ve terörizm ilişkisi kapsamında gösterilmektedir. Ayrıca gelişen teknolojinin teröristler tarafından da kullanılması, terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin önemini gösterir.

Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin kullanımının teknolojik boyutu olduğu gibi güvenlik boyutu da bulunmaktadır. Çalışmada ulaşılan sonuçlara göre

vatandaşların can güvenliğini sağlama, ülkeler arası ilişkileri geliştirme, siyasi ve ekonomik istikrar oluşturma gibi nedenlerle terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin etkili şekilde kullanılması gerekmekte ve beklenmektedir.

Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin kullanımına örnek olarak İHA ve SİHA teknolojileri, hava savunma sistemleri ve zırhlı araçlar incelenmiştir. Terörizmle mücadele için hücum amaçlı teknoloji yönetiminin kullanılmasının yanında savunma amaçlı olarak teknoloji yönetiminin kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Etkili bir terörle mücadeleden bahsedilebilmesi için teknoloji yönetiminin etkin bir şekilde kullanılması gerektiği çalışmanın ana sonuçlarından birisidir.

Ulaşılan sonuçlar, teknoloji yönetiminin teknoloji yönetiminin önemli olduğu kadar teknolojiyi üretmenin önemini göstermiştir. Örneğin Türkiye'nin son dönemde hava savunma sistemleri konusunda yaşadığı politik problemler, teknoloji yönetiminin önemli olduğu gibi teknolojiyi üretmenin de önemini göstermektedir. Teknoloji yönetimi, terörizmle mücadelenin haberleşme, operasyon, insan unsurunu azaltarak can kaybı riskini düşürme gibi tüm alanlarında önemli bir yere sahiptir.

Hazırlanan bu çalışmayla birlikte terörizmle mücadelenin her alanında teknoloji yönetiminin etkin bir şekilde kullanıldığı ortaya koyulmuştur. İstihbarattan haberleşmeye, terörist unsurlarla mücadeleden operasyonlara kadar her alan teknoloji yönetiminin etkin bir biçimde kullanıldığı sonucuna varılması ve bu noktada teknoloji üretmenin de önemli olduğunun vurgulanması, çalışmanın özgün olan yanını oluşturmaktadır.

Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlar dikkate alınarak aşağıdaki öneriler getirilmektedir:

- Teknolojideki yenilikler yakından takip edilmelidir.
- Teknoloji yönetimini gerektiren nedenler kapsamlı incelenmelidir.
- Terörizmle mücadelede doğru ve uygun teknolojiler tercih edilmelidir.

- Terörizmle mücadelede teknoloji yönetiminin kullanımı çok yönlü olacak şekilde planlama yapılması önerilmektedir.

- Uluslararası düzeyde terörizmle mücadelede ülkelerin birlikte hareket etmesi önerilir.

- Terörizmle mücadelede teknoloji üretimine önem verilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

Abdurrahmanlı, E. (2018). Küreselleşme olgusuyla birlikte büyüyen terörizm. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi,* 5 (18), 586-605.

Ağırman, E., Özcan, M. ve Yılmaz, Ö. (2014). Terörizmin finansal piyasalara etkisi. *Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi,* 8 (2), 99-117.

Akbulut, F. ve Beren, F. (2012). Terörle mücadelede bütüncül yaklaşımın sosyal politika uygulamaları bağlamından algılanması. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7 (2), 257-284.

Akkoyun, B. (2015). *Teknoloji yönetiminin başarısında örgütsel yapı ve insan kaynakları yönetimi unsurlarının etkisi üzerine bir araştırma.* Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Alaca, İ.S. (2020). *Terörizmle mücadelede yeni teknolojilerin kullanılması.* Tasam Yayınları, İstanbul.

Altuntaş, S. ve Dereli, T. (2016). Savunma sanayiinde teknoloji gelişimi: mühimmat ve tahrip teknolojileri üzerine bir uygulama. *Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi,* 5 (2), 105-124.

Ashraf, A. ve Filippidou, A. (2017). Terrorism and technology. https://www.tmmm.tsk.tr/publication/researches/06-TerrorismandTechnology.pdf Erişim Tarihi: 15.05.2021.

Atik, M., Yılmaz, B., Köse, Y. ve Sağlam, F. (2016). Dünya medyasındaki terörizm temalı haberlerin finansal piyasalar üzerindeki etkileri. *Savunma Bilimleri Dergisi,* 15 (2), 179-205.

Avcı, E. ve Demir, C.K. (2017). Terörizm çalışmaları: Türkiye'deki araştırmalara ilişkin betimsel bir analiz. *Güvenlik Stratejileri Dergisi,* 13 (26), 1-45.

Avşar, Z. (2017). İnternet çağında medya, terör ve güvenlik. *TRT Akademi Dergisi*, 2 (3), 116-132.

Aydemir, E. (2018). Terörle mücadele aracı olarak kamu diplomasisi. *Ulakbilge Dergisi,* 6 (23), 509-524.

Bayer, E. (2007). *Terörist örgütlerde örgütsel öğrenme.* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Biçer, R.S.S. (2019). Uluslararası çatışmaların değişen yapısında terörün yeri ve önemi üzerine bir inceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi,* 18 (2), 109-133.

Bowers, S.R. ve Keys, K.R. (1998). Technology and terrorism. *Liberty University,* 5, 1-24.

Çakmak, T., Kılıç, A. ve Tunçay, A. (2012). *Teknoloji yönetimi kılavuzu.* İstanbul Sanayi Odası Yayınları, İstanbul.

Çalışkan, M. (2019). İstanbul'da narko-terörizm ve toplumsal düzeni tehdit boyutları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 9, 1-25.

Çelikçapa, F.O. ve Kaygusuz, S. (2010). *Teknoloji yönetimi.* Dora Yayınları, Bursa.

Çınar, Y. (2017). Terörizmin uluslararası sistem ve uluslararası hukuk ilişkisinde ortak tanımlama sorunu. *Bilge Strateji Dergisi*, 9 (17), 33-57.

Demir, C.K. (2019). Terörizm ve terörizmle mücadele. *Güvenlik Yazıları*, 26, 1-7.

Demirli, A. (2011). Terörizm, psikososyal etkileri ve müdahale modelleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi,* 4 (35), 66-78.

Dücan, E. ve Özsoylu, A.F. (2016). Türkiye'de terörün sosyo-ekonomik nedenlerinin bölgesel analizi: panel veri analizi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 20 (2), 111-132.

Erdinçler, R.E. (2021). Türkiye'nin askeri alanda devrim hipotezine katkısı: sürü SİHA taarruzları üzerine bir analiz. *Kaytek Dergisi,* 2 (2), 47-56.

Ergün, O. (2018). Stratejik bir tercih olarak terörizm paralaksı. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 5 (1), 205-225.

Ersoy, U. (2018). Terörizm ve nefret suçları arasındaki tetikleme etkisi. *Ankara Barosu Dergisi,* 2, 145-170.

Ertekin, Ö. (2014). Teknoloji yönetimi: tanımlar, ihtiyaç, yöntem. http://www.psconsultech.com/yahoo_site_admin/assets/docs/TeknolojiYonetimiEsaslari_S10.13725728.pdf , Erişim Tarihi: 20.04.2021.

Ghosh, S. (2014). Understanding terrorism in the context of global security. *Socrates Journal,* 2 (2), 89-106.

Gunn, A. ve Demirden, A. (2019). *Radikalleşmenin önlenmesi ve terörizm olgusu.* AB-Türkiye Terörizmle Mücadele Eğitim Ortaklığı Projesi, Ankara.

Güçlü, İ. (2014). *Terörle mücadele stratejileri.* Nobel Yayınevi, Ankara.

Güçlü, İ. (2014). *Terörle mücadele stratejileri.* Nobel Yayınevi, Ankara.

Güler, R. (2012). The role and place of strategic communication in countering terrorism. *Savunma Bilimleri Dergisi,* 11 (1), 1-31.

Güvenlik Hizmetlerinde Etkinlik, https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/GuvenlikHizmetlerindeEtkinlikOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf , Erişim Tarihi: 01.03.2021.

http://setav.org/assets/uploads/2018/04/iha_864.jpg , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

https://setav.org/assets/uploads/2020/10/A336.pdf , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

https://tasam.org/tr-TR/Icerik/55666/terorizmle_mucadelede_yeni_teknolojilerin_kullanilmasi , Erişim Tarihi: 15.05.2021.

https://tr.euronews.com/2018/09/20/2017-teror-raporu-tum-saldirilarin-yuzde-59-u-bes-ulkede-yasandi , Erişim Tarihi: 25.02.2021.

https://www.aa.com.tr/tr/info/infografik/7039 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/msb-bahar-kalkani-harekati-ile-idlibde-buyuk-bir-insanlik-draminin-onune-gecildi/2159345 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

https://www.defenceturk.net/devam-eden-guvenlik-ve-ozel-arac-projeleri , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

https://www.ensonhaber.com/galeri/dunyada-kullanilan-hava-savunma-sistemleri#7 , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf , Erişim Tarihi: 08.02.2021.

https://www.trthaber.com/haber/gundem/turkiyenin-gokyuzundeki-basari-imzasi-yerli-iha-ve-sihalar-464449.html , Erişim Tarihi: 21.05.2021.

Jackson, R. (2012). The study of terrorism 10 years after 9/11. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8 (32), 1-16.

Kalaycı, İ. (2019). Küresel terörizm: ekonomi politiğinden finans politiğine. *Maliye Dergisi*, 176, 225-254.

Kaplan, E.A. ve Dayıoğlu, M.R. (2017). Ekonominin sırtındaki yük: terör. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 10 (49), 623-636.

Kaplan, J. (2011). History and terrorism. *The Journal of American History,* June, 101-105.

Kaplan, M. (2020). Terörle ve diğer suçlarla mücadelede kolluğun sosyal medya kullanımının değerlendirilmesi. *Güvenlik Bilimleri Dergisi,* Özel Sayı, 207-233.

Karadal, M. ve Türk, M. (2008). İşletmelerde teknoloji yönetiminin geleceği. *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 1 (1), 59-71.

Karamanoğlu, Y.E. (2016). Terör olaylarının istatistiksel analizi: Türkiye örneği. *İstatistikçiler Dergisi*, 1, 12-25.

Kartal, A.B. (2018). Uluslararası terörizmin değişen yapısı ve terör örgütlerinin sosyal medyayı kullanması. *Güvenlik Stratejileri Dergisi,* 14 (27), 39-77.

Kaur, K. ve Rampersad, G. (2018). Trust in driverless cars. *Journal of Engineering and Technology Management*, 48, 87-96.

Kılınç, C.Ç. (2009). *Küreselleşme sürecinde teknoloji yönetiminin ve bilişim teknolojilerinin hizmet kalitesini artırmaya etkisi ve sağlık sektöründe bulunan hastanelere uygulanması*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Klein, A., Pacheco, F.B. ve Righi, R.R. (2017). Internet of things based products / services. *Journal of Information Systems and Technology Management*, 14 (3), 439-461.

Köseli, M. (2009). Terörle mücadelede istihbaratın rolü. *Polis Bilimleri Dergisi,* 11 (2), 51-72.

Kurum, M. ve Avcı, E. (2018). Radikalizm ve aşırıcılıktan terörizme: siyasal şiddetin araçsallaştırılması. *Güvenlik Stratejileri Dergisi,* 14 (28), 37-90.

Möttö, J. (2016). International terrorism: what are the current legal challenges in bringing terrorist to justice. *Groningen Journal of International Law,* 4 (1), 42-53.

Narvaez, C., Bas, T., De Medina, S.D., Soto, J., Cortes, R. ve Jimenez, A. (2005). Editorial policy and author guidelines. *Journal of Technology Management & Innovation,* 1 (1), 1-4.

Orhan, A. ve Genç, S.Y. (2018). Bilişim teknolojilerindeki gelişmenin sosyoekonomik etkileri. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi,* 16, 264-275.

Oturakçı, M. (2018). İşletmelerde inovasyon faaliyetlerini etkileyen parametrelerin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi,* 33 (2), 1-8.

Öktem, E. (2004). Uluslararası hukukta terörizm: tanım sorunu ve milli bağımsızlık hareketleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi,* 5, 133-147.

Özdemir, A., Eser, M. ve Erol, H. (2018). Küresel terörizm ve yoksulluk ilişkisi. *Social Sciences Development,* 3 (12), 443-446.

Özdemir, H.M. (2010). *Küçük ve orta ölçekli işletmelerde teknoloji yönetimi ve ileri üretim teknolojileri kullanımı.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özel, S. ve Öztemel, E. (2018). İşletmelerde teknoloji yönetimi ve yetkinlik bazlı değerlendirme. *Yönetim Bilimleri Dergisi,* 16 (31), 409-425.

Özer, Y. (2015). Terörizmle mücadelede istihbaratın rolü: küresel istihbarat konsepti. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 51-80.

Öztürk, S. ve Çelik, K. (2009). Terörizmin Türkiye ekonomisi üzerine etkileri. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi,* 1 (2), 89-111.

Öztürk, Y. (2019). Avrupa Birliğinin uluslararası terörizmle mücadele stratejileri. *Academic Knowledge,* 2 (2), 188-199.

Pickman, S. ve Howard, L.A. (2020). Coast guard interdictions and the use of advanced technology bilgi yönetimi adversaries. *American Journal of Engineering and Technology Management,* 5 (6), 96-102.

Sandler, T. (2014). The analytical study of terrorism. *Journal of Peace Research*, 51 (2), 257-271.

Saraçlı, M. (2007). Uluslararası hukukta terörizm. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi,* 11 (1-2), 1049-1078.

Schinkel, W. (2009). On the concept of terrorism. *Contemporary Politicial Theory,* 8 (2), 176-198.

Semercioğlu, H. (2016). Uluslararası terörizmde küresel işbirliği: bir ütopya. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* 34 (2), 97-114.

Şahinoğlu, S. (2005). *Avrupa Birliği, güvenlik ve terör.* Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, T. ve Özkaya, Y. (2018). Türkiye'de terörizm ve temel makroekonomik göstergeler arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 17 (1), 246-269.

Tangör, B. ve Sayın, S. (2012). Avrupa Birliğinin terörizmle mücadele stratejisi: yeni bir bütünleşme alanı mı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* 11 (1), 85-118.

Tangör, B. ve Sayın, S. (2012). Avrupa Birliğinin terörizmle mücadele stratejisi: yeni bir bütünleşme alanı mı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* 11 (1), 85-118.

Tansu, Y.E. ve Katrancı, S. (2020). İnsansız hava araçlarının muharebe alanında kullanımı ve Türk Silahlı Kuvvetlerinde insansız hava araçlarının etkisi. *Journal of Social Humanties and Administrative Sciences,* 6 (24), 340-345.

Tekin, M. ve Göral, R. (2010). İşletmelerde stratejik teknoloji yönetimi ve sürdürülebilir rekabet üstünlüğü ilişkisinin belirlenmesi ve otomotiv yan sanayi işletmeleri üzerine bir araştırma. *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 10 (19), 292-320.

Tekiner, M.A. ve Kayabaşı, C. (2017). Narko terörizm tehdidi ile mücadelede polis eğitiminin rolü ve önemi. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi,* 19, 137-154.

Terzi, M. (2018). Bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı oluşumlar ile bu oluşumların uluslararası ilişkilere güvenlik bağlamındaki etkisi. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi,* 28 (1), 73-108.

Ünsal, E. (2010). *Teknoloji yönetimi yeteneği.* Doktora Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yalçınkaya, H. (2019). *Crisis management in terrorism*. Centre of Excellence Defence Against Terrorism Seminar Report, Ankara.

Yeniçeri, Z. ve Dönmez, A. (2008). Terörizm ve terörist algısı: silahı kimin tuttuğu ne kadar etkili. *Türk Psikoloji Dergisi,* 23 (62), 93-103.

Yeşiltaş, M., Öztürk, İ. ve Türkmen, F. (2008). Terör faaliyetlerinin turizm sektörüne etkilerinin çözüm önerileri perspektifinde değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 10 (1), 175-189.